

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Кафедра фінансів

ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ І.О. Школьник

«__» _____ 2010 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр

за спеціальністю 8.050104 «Фінанси»

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Виконав студент 5 курсу, група МФ-51

_____ Є.Ю. Онопрієнко

«__» _____ 2010 р.

Керівник дипломної роботи

_____ І.О. Школьник

«__» _____ 2010 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ, РОЗПОДІЛОМ І ВИКОРИСТАННЯМ ПРИБУТКУ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА.....	11
1.1 Сутність прибутку, його роль, функції та значення в фінансово - господарській діяльності акціонерного товариства.....	11
1.2 Мета та основні завдання управління формуванням, розподілом та використанням прибутку підприємства.....	20
1.3 Механізм управління формуванням операційного прибутку на основі операційного аналізу.....	31
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ, РОЗПОДІЛУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ВАТ «СУМСЬКИЙ ЗАВОД «НАСОСЕНЕРГОМАШ».....	39
2.1 Загальна фінансово-господарська характеристика підприємства.....	39
2.2 Аналіз формування, розподілу та використання прибутку акціонерного товариства.....	52
2.3 Оцінка показників рентабельності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш».....	60
РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА.....	66
3.1 Порівняльний аналіз ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» з конкурентами та факторний аналіз прибутковості.....	66
3.2 Максимізація прибутку шляхом оптимізації обсягу	

виробництва і витрат.....	73
3.3 Шляхи удосконалення використання прибутку ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» та оцінка рівня ефективності фінансового менеджменту.....	81
ВИСНОВКИ.....	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	94
ДОДАТКИ.....	104

ДИПЛОМНА РОБОТА

ВСТУП

В діяльності будь-якого суб'єкта господарювання в умовах ринкової економіки прибуток відіграє значну роль. Прибуток – це одне з основних джерел фінансування приросту оборотного капіталу, інвестиційного та інноваційного розвитку підприємства, стимулювання його працівників, формування доходної бази державного та місцевих бюджетів.

Значимість прибутку, як важливого показника ефективності виробничо-господарської діяльності, визначається як на мікро- так і на макрорівні, оскільки він є джерелом формування централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів.

Характеризуючи перевищення надходжень над витратами, прибуток виражає мету підприємницької діяльності і береться за головний показник її результативності (ефективності).

Виключна значимість прибутку для самого підприємства і держави обумовлює значний та постійний інтерес науковців і практиків.

Теоретичні та методичні основи управління прибутком підприємств досліджено в працях як вітчизняних, так і зарубіжних економістів: М. С. Абрютіної, А. У. Альбекова, М. Д. Білик, І. О. Бланка, Л. О. Лігоненко, А. А. Мазаракі, А. М. Поддєрьогіна, Л. М. Шаблістої, Н. М. Ушакової та інших.

В умовах трансформаційної економіки окремі теоретичні висновки та методичний інструментарій щодо управління прибутком підприємств потребують уточнення та конкретизації. Нині відсутнє єдине розуміння сутності прибутку, методологічні засади системного управління прибутком підприємств, врахування фактору ризику в процесі формування прибутку, удосконалення методичного інструментарію розподілу прибутку та контролю за його використанням.

Об'єктом дослідження виступає ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш». Це підприємство машинобудівної галузі, основною діяльністю якого є розробка, виробництво і реалізація вискоєфективного насосного обладнання, проведення сертифікаційних та інших видів випробувань насосів, надання сервісних послуг.

Предметом є процес формування, розподілу та використання прибутку акціонерного товариства.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних засад формування, розподілу, використання прибутку на підприємстві та розробці шляхів удосконалення управління прибутком акціонерного товариства.

Для досягнення поставленої мети були сформувані наступні завдання:

- з'ясувати сутність та значення прибутку підприємства;
- зазначити роль і функції прибутку;
- розглянути основні завдання управління формуванням, розподілом та використанням прибутку акціонерного товариства;
- оцінити значимість операційного аналізу в діяльності підприємства;
- надати загальну характеристику ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»;
- проаналізувати фінансово-економічні показники досліджуваного об'єкта;
- розглянути, як здійснюється формування, розподі та використання прибутку в акціонерному товаристві;
- надати порівняльний аналіз ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» з конкурентами;
- запропонувати шляхи максимізації прибутку використавши систему директ-костинг;
- обґрунтувати основні напрямки удосконалення використання прибутку.

Під час написання дипломної роботи були використані наступні методи: внутрішнього та зовнішнього аналізу, експертний метод, метод економічних коефіцієнтів, статистичні методи, монографічний, балансовий, аналітичний та порівняльний методи.

Інформаційною основою виступали підручники фінансового та економічного спрямування, наукові періодичні видання, законодавчі та нормативні акти, положення бухгалтерського обліку та інші.

Для виконання дипломної роботи було використано річну фінансову звітність ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за п'ять років, а саме: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про власний капітал, примітки до річної фінансової звітності.

Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів основної частини, висновку, списку літератури та додатків.

ДИПЛОМНА РОБОТА

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ, РОЗПОДІЛОМ І ВИКОРИСТАННЯМ ПРИБУТКУ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

1.1 Сутність прибутку, його роль, функції, класифікація та значення в фінансово - господарській діяльності акціонерного товариства

Прибуток – найпростіша і одночасно найскладніша категорія ринкової економіки. Її простота визначається тим, що вона є стержнем і головною рушійною силою економіки ринкового типу, основним спонукальним мотивом діяльності підприємців в цій економіці. В той же час її складність визначається різноманіттям сутнісних сторін, які вона відображає.

Розглядаючи сутність прибутку, слід в першу чергу відзначити такі її характеристики:

- прибуток є формою доходу підприємця, що здійснює певний вид діяльності;
- прибуток є формою доходу підприємця, що вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху;
- прибуток не є гарантованим доходом підприємця, що вклав свій капітал в той або інший вид бізнесу. Вона є результатом тільки умілого і успішного здійснення цього бізнесу;
- прибуток характеризує не весь дохід, одержаний в процесі підприємницької діяльності, а тільки ту частину доходу, яка «обчищена» від понесених витрат на здійснення цієї діяльності;
- прибуток є вартісним показником, вираженим в грошовій формі.

З урахуванням розглянутих основних характеристик прибутку її поняття в самому узагальненому вигляді може бути сформульовано таким чином: «прибуток є вираженим в грошовій формі чистим доходом підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик

здійснення підприємницької діяльності, що є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності».

Відповідно до ПСБО 3 «Звіт про фінансові результати» прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати.

Основними господарюючими суб'єктами на ринку виступають як окремі підприємці (фізичні особи), так і підприємства (юридичні особи). Ці відмінності у формах господарювання породжують і певні особливості формування і розподілу прибутку. Оскільки дана дипломна робота присвячена проблемі формування і використання прибутку акціонерних товариств, зупинимось на питаннях, що характеризують прибуток тільки цього суб'єкта господарювання. В першу чергу розглянемо яку роль він відіграє в умовах ринкової економіки (рис. 1.1) [9, с. 9 – 11].

Рисунок 1.1 – Характеристика ролі прибутку підприємства в умовах ринкової економіки

Прибуток як найважливіша категорія ринкових відносин виконує такі функції: оцінювальну, стимулюючу та госпрозрахункову. Разом із тим не виключена можливість наділення прибутку й іншими функціями.

Оцінювальна функція прибутку полягає в тому, що прибуток використовується як основний критерій економічної ефективності виробництва і використання основних виробничих фондів. Використання прибутку в цій функції дає підприємцю дійовий засіб контролю за раціональним використанням наявних матеріальних і трудових ресурсів.

Розглядаючи функцію як міру ефективності виробництва, необхідно враховувати, що прибуток не збігається зі своєю об'єктивною основою – вартістю доданого продукту, а є її перетвореною (похідною) формою. Для підприємства прибуток означає, по-перше, надбавку до собівартості продукції, по-друге, приріст авансованої вартості.

Зв'язок вартості додаткового продукту зі своїм джерелом – живою абстрактною працею – виражений прямо, безпосередньо, а в прибутку він представлений опосередковано та перетворено. І такий прибуток виступає як результат руху всієї авансованої вартості. Для підприємства економія будь-якої частини витрат виробництва (матеріальних або трудових) означає збільшення прибутку. Отже, через те, що прибуток виступає як похідна форма й виражає результат руху всієї авансованої вартості, в ньому відбивається результативність затрат як живої, так і уречевленої праці, тобто ефективність виробництва.

Стимулююча функція прибутку полягає в тому, що він є джерелом матеріального заохочення робітників, розширення виробництва та вирішення соціальних проблем на підприємствах, а також джерелом сплати прямих податків до бюджету. Тому в отриманні прибутку повинні бути зацікавлені як держава, так і підприємства.

Госпрозрахункова функція прибутку полягає в тому, що госпрозрахунок, який є основним методом господарювання підприємств, передбачає не тільки покриття своїх витрат своїми доходами, але й отримання нагромаджень (прибутку) для стимулювання робітників і вирішення інших питань. В умовах ринкової економіки отримання прибутку орієнтує товаровиробника на збільшення обсягів виробництва продукції, зниження затрат на виробництво. Цим досягається як мета підприємництва, так і задоволення суспільних потреб [66, с. 59 – 60].

Як вже наголошувалося, прибуток підприємства характеризується не лише своєю багатоаспектною роллю, але і різноманіттям обличчя, в яких вона виступає. Під загальним поняттям «прибуток» розуміються різноманітні її

види, що характеризуються в даний час декількома десятками термінів. Все це вимагає певної систематизації використовуваних термінів. Така систематизація, проведена лише по найбільш важливим класифікаційним ознакам в таблиці 1.1. [9, с. 16 – 17].

Таблиця 1.1 – Систематизація видів прибутку підприємства по основних класифікаційних ознаках

Ознаки класифікації прибутку підприємства	Види прибутку по відповідних ознаках класифікації
1. Джерела формування прибутку, використовувані в його обліку	а) Прибуток від реалізації продукції б) Прибуток від реалізації майна в) Прибуток від внереалізаційних операцій
2. Джерела формування прибутку за основними видами діяльності підприємства	а) Прибуток від операційної діяльності б) Прибуток від інвестиційної діяльності в) Прибуток від фінансової діяльності
3. Склад елементів, які формують прибуток	а) Маржинальний прибуток б) Валовий прибуток в) Чистий прибуток
4. Характер оподаткування прибутку	а) Оподатковуваний прибуток б) Прибуток, який не підлягає оподаткуванню
5. Характер інфляційного «очищення» прибутку	а) Прибуток номінальний б) Прибуток реальний
6.Період формування прибутку	а) Прибуток попереднього періоду б) Прибуток звітного періоду в) Прибуток планового періоду
7. Регулярність формування прибутку	а) Прибуток, що формується регулярно б) Надзвичайний прибуток
8. Характер використання прибутку	а) Капіталізований (нерозподілений) прибуток б) Спожитий (розподілений) прибуток
9. Значення підсумкового результату господарювання	а) Позитивний прибуток (відповідно прибуток в звичайному його розумінні) б) Негативний прибуток (збиток)

Для підвищення ефективності роботи підприємств першочергове значення має виявлення резервів збільшення обсягів виробництва і реалізації, зниження собівартості продукції, зростання прибутку.

Для визначення основних напрямів пошуку резервів збільшення прибутку фактори, які впливають на його отримання, класифікують за різними ознаками (рис. 1.2).

Внутрішні фактори поділяються на виробничі і позавиробничі. Виробничі фактори характеризують наявність і використання засобів і

предметів праці, трудових і фінансових ресурсів і, в свою чергу, поділяються на екстенсивні та інтенсивні. Екстенсивні фактори впливають на процес одержання прибутку через кількісні зміни: обсягу засобів і предметів праці, фінансових ресурсів, часу роботи обладнання, чисельності персоналу, фонду робочого часу тощо. Інтенсивні фактори впливають на процес отримання прибутку через «якісні» зміни: підвищення продуктивності обладнання і його якості, застосування прогресивних видів матеріалів і удосконалення технології їх обробки, прискорення обертання оборотних засобів, підвищення кваліфікації і продуктивності праці персоналу, зниження матеріалоемності продукції, удосконалення організації праці і більш ефективного використання фінансових ресурсів тощо.

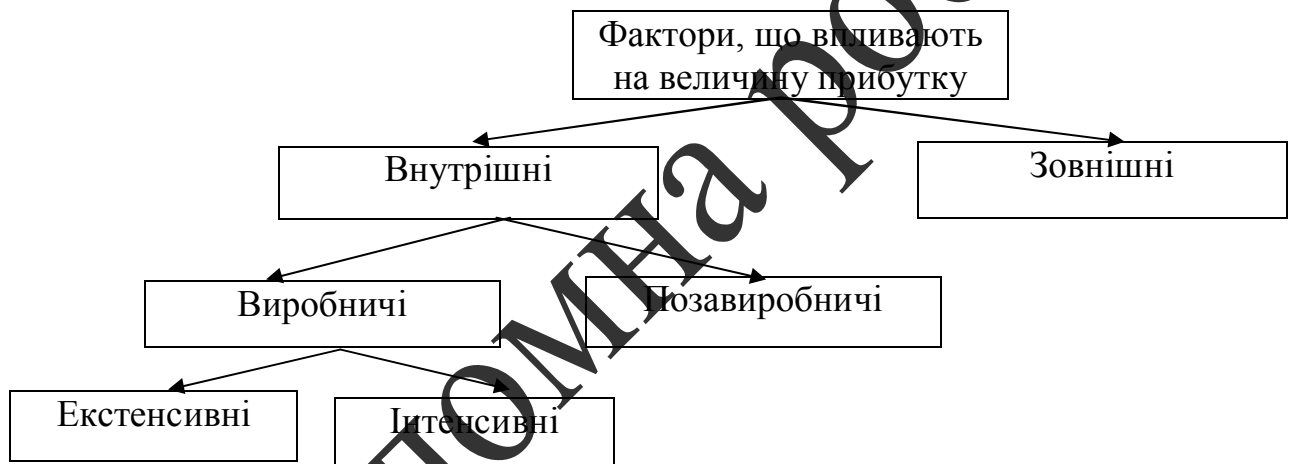

Рисунок 1.2 – Класифікація факторів, які впливають на величину прибутку

До позавиробничих факторів належать, наприклад, постачальницько-збутова і природоохоронна діяльність, соціальні умови праці і побуту тощо.

До зовнішніх факторів відносяться природні умови, державне регулювання цін, тарифів, відсотків, податкових ставок і пільг, штрафних санкцій та інше. Ці фактори не залежать від діяльності підприємств, але можуть спричиняти значний вплив на величину прибутку.

При здійсненні фінансово-господарської діяльності всі ці фактори знаходяться в тісному взаємозв'язку і взаємозалежності. «Прямий» вплив на

величину собівартості продукції, а, отже, і прибутку, пов'язаний з тим, наскільки раціонально і економно витрачаються матеріальні ресурси – адже частка матеріальних витрат у складі собівартості зазвичай коливається від 60 до 90 %.

Прибуток – кінцевий фінансовий результат діяльності господарюючого суб'єкта. Він синтезує в собі фінансові результати роботи підприємства від різних сфер діяльності. Тому розрахунку загального прибутку передують визначення, передусім, прибутку від продажу продукції, робіт, послуг, тобто валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, прибутку від звичайної діяльності та прибутку (збитку) від надзвичайних подій. Потім визначається загальний прибуток та чиста його величина. Формування чистого прибутку наведено на рисунку 1.3.

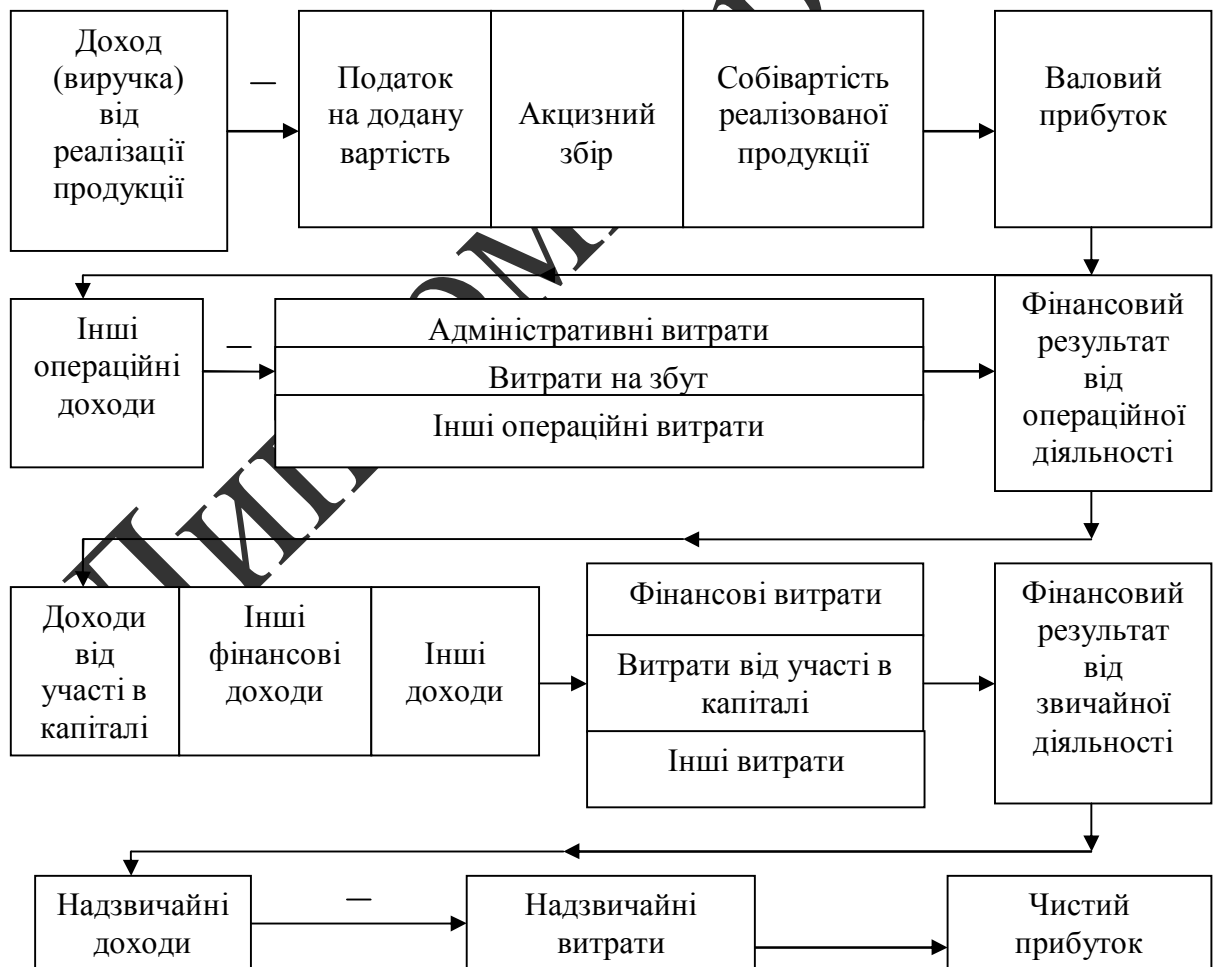

Рисунок 1.3 – Формування чистого прибутку [66, с. 68 – 70]

Наведені етапи допоможуть кожному зробити розрахунки, щодо обсягу прибутку на підприємстві, оскільки він є найважливішим показником, який дає узагальнену характеристику всій виробничо-фінансовій діяльності підприємства. В отриманому прибутку відображається виконання таких важливих якісних показників, як підвищення продуктивності праці, зниження собівартості та підвищення якості продукції, використання виробничих фондів. Крім того, прибуток є основним джерелом розширення основних і обігових фондів. Тобто, чистий прибуток – кінцевий фінансовий результат діяльності господарюючого суб'єкта. Він синтезує в собі фінансові результати роботи підприємства від різних сфер діяльності [66, с. 52].

Найбільш розвинутою формою господарських товариств є акціонерне товариство (з економічного погляду) – підприємство, об'єднання кількох фізичних або юридичних осіб (тобто підприємств), які формують свій капітал шляхом випуску і продажу цінних паперів, передусім акцій, з метою отримання прибутку.

Акціонерне товариство (з правового погляду) – організаційно-правова форма функціонування та розвитку підприємств, компаній, що базується на статутному фонді, поділеному на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, учасники якої несуть відповідальність за зобов'язаннями тільки майном підприємства.

Особливістю акціонерних товариств полягає в тому, що їхній капітал утворюється у грошовій формі і розділяється на однакові за своєю номінальною величиною неподільні паї у вигляді акцій.

В сучасних умовах акціонерна форма підприємництва виступає могутнім засобом побудови господарської системи, що базується на недержавних формах суспільної відповідальності. При цьому широке освоєння акціонерних форм сприяє утвердженню дійсно справедливого характеру привласнення засобів і результатів виробництва, а саме долається відчуженість від власності безпосередніх працівників підприємств.

Головними перевагами акціонерного товариства є наявність достатньо могутнього механізму залучення грошових коштів; обмежена відповідальність власників підприємства, розпорошення підприємницького ризику серед більшості акціонерів; можливість досягати економічних переваг, здійснюючи великомасштабне виробництво; організаційна стійкість підприємства.

Доцільно здійснити аналіз кількості акціонерних товариств (табл. 1.2), які функціонують в нашій державі та проаналізувати їх структуру (рис. 1.4).

Таблиця 1.2 – Загальна кількість акціонерних товариств в Україні, шт.

	Рік							Відхилення 2008 р. до	
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2002 р.	2005 р.
Акціонерне товариство	34942	34662	34571	33976	33084	31993	31100	-3842	-2876
в т.ч. відкрите	12089	11906	11730	11345	10893	10406	10058	-2031	-1287
закрите	22100	22089	22167	21948	21503	21098	20502	-1598	-1446

Проаналізувавши дану таблицю, можна зробити наступні висновки, що кількість акціонерних товариств за аналізовані 7 років має тенденцію до зменшення. В 2002 році їх кількість становила 34942 шт., а в 2008 році вона зменшилася на 3842 шт. і складає 31100 шт..

В структурі акціонерних товариств переважають закриті товариства, їх частка становить 66 % в 2008 році (20502 шт.), в той час, як кількість відкритих акціонерних товариств складає 10058 шт., що становить 34 %. Тенденцію до зменшення кількості товариств мають як відкриті, так і закриті. Найбільша доля закритих товариств – в торгівлі, а в виробничому секторі створено більше відкритих товариств.

Взагалі кількість суб'єктів Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України в 2002 році становила 834886 шт., а в 2008 році – 1228888 шт.. З них акціонерні товариства становлять лише 2,5 %, в той час як приватні підприємства 22,7 % (278574 шт.), товариства з обмеженою відповідальністю 32,9 % (404525 шт.) та організація 8,5 % (104024 шт.).

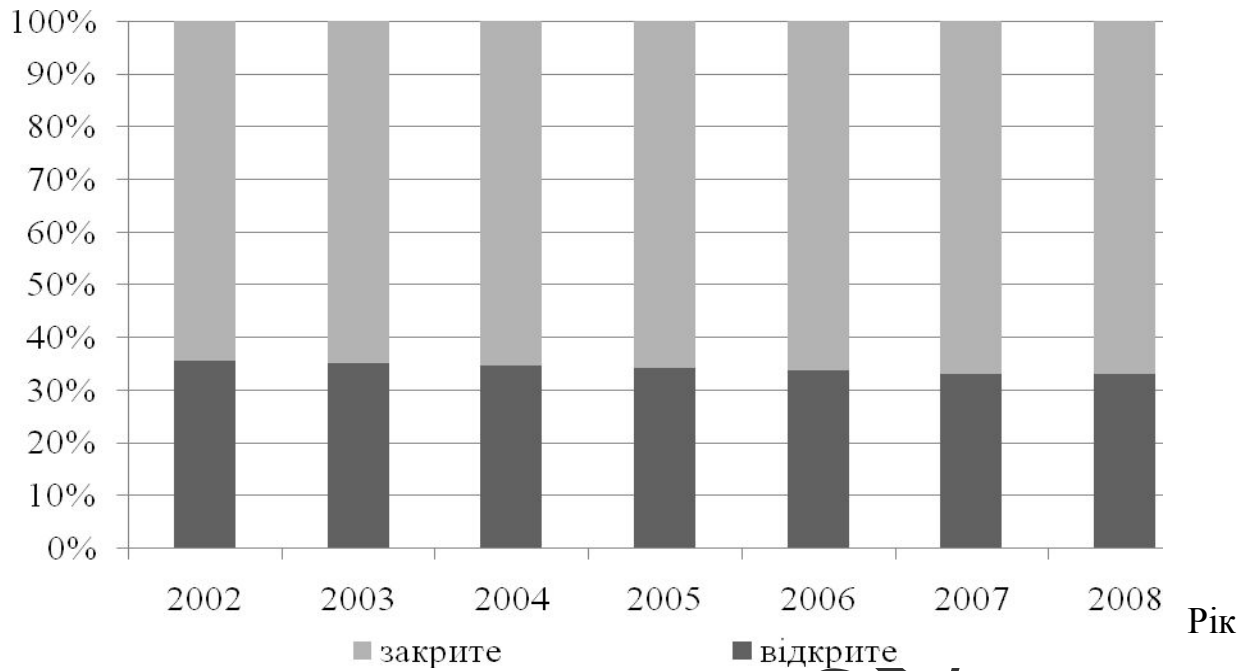

Рисунок 1.4 – Структура акціонерних товариств за період 2002 – 2008 років

Здійснювати аналіз акціонерних товариств по кількісному критерію не досить доречно, оскільки необхідно пам'ятати, що вони відносяться до середнього та великого бізнесу і займають значну частку у загальній структурі ВВП. В той час, як приватні підприємства відносяться до малого бізнесу і їх частка у ВВП є не досить суттєвою [42].

Отже, можна сказати, що прибуток це економічна база функціонування не тільки суб'єкта господарювання, а й усієї економічної системи держави, завдяки чому він сприяє зростанню добробуту всіх членів суспільства.

1.2. Мета та основні завдання управління формуванням, розподілом та використанням прибутку підприємства

Управління прибутком – це процес розроблення і прийняття рішень відносно формування, розподілу і використання прибутку на підприємстві з метою забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах.

Основними завданнями управління прибутком є:

- забезпечення максимізації розміру прибутку в межах можливостей ресурсного потенціалу підприємства та обмежень ринкової кон'юнктури;
- забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку та допустимим рівнем ризику;
- забезпечення високої якості сформованого прибутку;
- забезпечення виплати високого рівня доходу власникам підприємства;
- забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства в довгостроковому періоді;
- забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства.

До складу основних функцій системи управління прибутком належать такі:

- розроблення цілеспрямованої комплексної політики управління прибутком,
- формування ефективних інформаційних систем, які забезпечують обґрунтування альтернативних варіантів управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання прибутку підприємства;
- проведення аналізу формування, розподілу і використання прибутку;
- здійснення планування процесу формування, розподілу і використання прибутку;

- розроблення ефективної стимулюючої системи щодо формування прибутку і його ефективного використання;
- здійснення ефективного контролю за реалізацією прийнятих рішень у галузі формування і використання прибутку.

У процесі управління прибутком підприємства головна роль відводиться формуванню прибутку від операційної діяльності. Саме за рахунок прибутку від операційної діяльності на сучасному етапі формується близько 90 – 95 % чистого прибутку підприємств. А на багатьох підприємствах прибуток від операційної діяльності є єдиним джерелом формування чистого прибутку.

Головною метою управління формуванням операційного прибутку підприємства є виявлення основних чинників, які визначають його остаточний розмір і пошук резервів подальшого збільшення його суми.

На розмір фінансового результату, отриманого підприємством, безпосередній вплив мають такі фактори: обсяг реалізації продукції, цінова політика, що використовується підприємством, а також обсяг витрат. На зміну обсягу реалізації продукції впливає зміна обсягу виробництва та залишків нереалізованої продукції. Оцінюючи вплив зазначених факторів на формування прибутку підприємства, необхідно враховувати, що зміна обсягу виробництва та залишків нереалізованої продукції одночасно впливає і на розмір витрат підприємства. Загальна сума витрат підприємства може суттєво зростати або ж, навпаки, знижуватися унаслідок зміни розміру витрат на зберігання готової продукції в складських приміщеннях, на організацію та обслуговування процесу виробництва і реалізації та інших змінних і умовно-постійних витрат залежно від зростання або скорочення обсягів виробництва і реалізації продукції.

Істотний вплив на обсяг реалізації продукції, а відповідно і на фінансовий результат діяльності має обсяг прибутку, закладений у ціну реалізації. При цьому негативно впливати на обсяги реалізації може як завищена, так і занижена норма прибутку у складі ціни. Отже, з метою

стимулювання попиту на свою продукцію і підвищення прибутковості діяльності підприємство має здійснювати виважену цінову політику.

Таким чином, здатність підприємства своєчасно використовувати заходи щодо корегування обсягів виробництва продукції, залишків нереалізованої продукції, структури витрат та цінової політики має досить важливе значення з позиції управління прибутком підприємства [79, с. 92 – 94].

Ефективність політики управління прибутком підприємства визначається не тільки розміром сформованого прибутку підприємством, але і характером його розподілу та використання. Політика управління розподілом прибутку являє собою процес формування напрямків його подальшого використання відповідно до мети та завдань стратегічного розвитку підприємства. Приймаючи рішення стосовно розподілу прибутку підприємства, необхідно брати за основу показники фінансового стану підприємства, урахувати наявність та необхідність першочергових вкладень, рівень матеріально-технічної бази підприємства, рівень соціального захисту працівників підприємства, можливість здійснення ефективного фінансового інвестування тощо.

Головною метою політики управління розподілом прибутку є оптимізація пропорцій між капіталізованою частиною прибутку та частиною прибутку, що направляється на споживання, які забезпечують реалізацію стратегії розвитку підприємства і зростання його ринкової вартості.

Характер розподілу прибутку впливає на суттєві аспекти діяльності підприємства та його фінансові результати. Розподіл прибутку безпосередньо спрямований на реалізацію головної мети фінансового менеджменту підприємства – максимізацію добробуту власників, оскільки в процесі розподілу прибутку формуються пропорції між поточними виплатами власникам і зростанням цих виплат у довгостроковому періоді. Розподіл прибутку є основним інструментом впливу на зростання ринкової вартості підприємства. Пропорції розподілу прибутку визначають темпи реалізації

стратегічних програм розвитку підприємства. Стратегія розвитку підприємства досягається в процесі інвестиційної діяльності, обсяги якої залежать від можливостей формування підприємством достатніх фінансових ресурсів, і в першу чергу за рахунок внутрішніх джерел, основним із яких є прибуток.

Характер розподілу прибутку є важливим індикатором інвестиційної привабливості підприємства, оскільки рівень дивідендних виплат, їх регулярність, а також стабільне зростання сприяють формуванню позитивного інвестиційного іміджу підприємства. Характер розподілу прибутку може суттєво впливати на рівень поточної платоспроможності підприємства, оскільки при значному одноразовому обсягу виплат із прибутку у вигляді дивідендів та на споживання може дещо знизити рівень поточної платоспроможності підприємства.

Об'єктом розподілу акціонерного товариства є валовий прибуток підприємства. При його розподіленні повинно забезпечуватись як формування доходу держави, так і покриття потреб підприємств по розширенню виробництва, матеріальному стимулюванню робітників і вирішенню соціальних питань. У цьому зв'язку механізм розподілення прибутку господарюючих суб'єктів у ринкових умовах господарювання повинен бути побудований таким чином, щоб забезпечити оптимальне співвідношення частини прибутку, акумульованого в доходах бюджету для забезпечення виконання функцій держави, і який залишається в розпорядженні підприємств для стимулювання розвитку виробництва і підвищення його ефективності [66, с. 71].

Принципи розподілу прибутку товариства можна сформулювати наступним чином:

- прибуток, отриманий підприємством в результаті здійснення виробничо-господарської та фінансової діяльності, розподіляється між державою і підприємством як господарюючим суб'єктом;

- прибуток для держави надходить у відповідні бюджети у вигляді податків, обов'язкових платежів, ставки яких не можуть бути довільно змінені. Склад і ставки податків, порядок їх нарахування і внесення до бюджетів встановлюється законодавчо;

- величина прибутку підприємства, що залишилася в його розпорядженні після сплати податків, не повинна знижувати його зацікавленості в зростанні обсягів виробництва та покращення результатів виробничо-господарської і фінансової діяльності;

- прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, в першу чергу, направляється на заощадження, забезпечення його подальшого розвитку, і тільки в іншій частині на потреби споживання [25, с. 100].

На політику управління розподілом прибутку суттєво впливає цілий ряд факторів, наведених на рисунку 1.5.

Рисунок 1.5 – Фактори, що впливають на розподіл прибутку підприємства

Ефективність роботи АТ значною мірою залежить від якості управлінських рішень, що стосуються використання одержаного прибутку. Приймаючи ці рішення, власники (менеджери) повинні всебічно зважити напрямки першочергових вкладень, фінансових ресурсів, виходячи з фінансового стану підприємства, рівня його матеріально-технічної бази, соціального розвитку колективу, можливостей прибуткового розміщення коштів на ринку цінних паперів, у грошово-кредитній сфері тощо [26, с. 167].

Згідно Господарського кодексу порядок використання прибутку (доходу) визначає власник (власники) підприємства або уповноважений ним орган у відповідності до статуту підприємства і чинного законодавства. При цьому державний вплив на напрям і обсяги використання прибутку господарюючих суб'єктів здійснюється через установлені нормативи, податки, податкові пільги тощо. Отже, законодавчо розподілення прибутку господарюючих суб'єктів регулюється в тому розмірі, який надходить до бюджетів різних рівнів у вигляді податків і інших обов'язкових платежів. Виходячи з цього отриманий господарюючими суб'єктами прибуток використовується, в першу чергу, на сплату до бюджету встановлених законами України податків і платежів – податку на прибуток, розрахованого згідно з Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», а також інших платежів до бюджету, які сплачуються за рахунок прибутку. Залишений після цього прибуток вважається чистим прибутком підприємства і розподіляється на його розсуд [66, с. 72].

Розподіл і використання прибутку АТ представлено на рисунку 1.6 [25, с. 100 – 101].

Чистий прибуток, одержаний після сплати податків, залишається в розпорядженні товариства, яке відповідно до установчих документів визначає напрями його використання.

В акціонерному товаристві питаннями щодо розподілу і використання прибутку займаються Загальні збори акціонерів. Завданням такого підприємства є пошук оптимальних шляхів розподілу прибутку. Одна частина

прибутку використовується на виплату дивідендів, а друга — на створення та поповнення резервного фонду підприємства, розширення та оновлення виробництва, фінансові інвестиції, придбання нерухомості, соціальні програми.

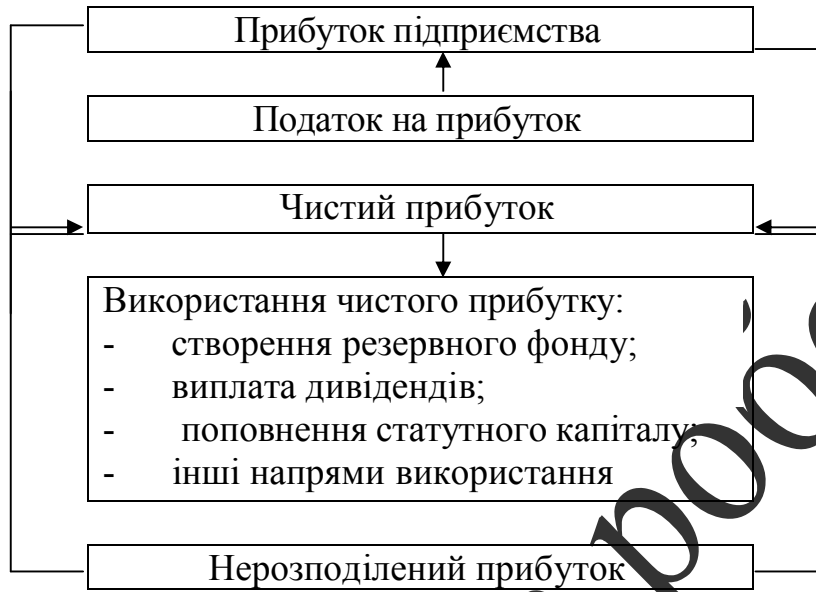

Рисунок 1.6 – Структурно-логічна схема розподілу і використання прибутку акціонерного товариства відповідно до положень бухгалтерського обліку

Нерозподілений прибуток — це частина чистого прибутку, яка залишається у розпорядженні підприємства після виплати доходів власникам у вигляді дивідендів, формування резервного капіталу, поповнення статутного капіталу та використання на інші потреби. Нерозподілений прибуток є однією з найважливіших частин власного капіталу.

В окремих випадках підприємства в результаті своєї діяльності зазнають збитків. Сума непокритого збитку зменшує власний капітал.

Нерозподілений прибуток поділяється на асигновану й неасигновану частини:

- асигнована частина має певне цільове призначення (наприклад, для фінансування розвитку підприємства, проведення цільових програм тощо);
- неасигнована частина не має конкретного призначення.

Резервний капітал створюється з метою усунення можливих тимчасових фінансових ускладнень і забезпечення нормальної роботи підприємства. Величина резервного капіталу визначається засновницькими документами як максимальний відсоток від розміру статутного капіталу. Так, в акціонерних підприємствах резервний капітал повинен становити не менше 15 % величини статутного капіталу. Він створюється за рахунок щорічних відрахувань від прибутку в передбачених засновницькими документами відсотках, але не менше 5 % чистого прибутку.

Кошти резервного капіталу використовуються на додаткові витрати виробничого і соціального розвитку підприємства, на поповнення його оборотних коштів, покриття збитків, на виплату гарантованих дивідендів за привілейованими акціями (у випадку недостатності прибутку) та інші заходи, передбачені засновницькими документами [45, с. 110 – 111].

Відповідно до Закону України від 17.09.2008 № 514-VI «Про акціонерні товариства» дивіденд – частина чистого прибутку акціонерного товариства, що виплачується акціонеру з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу та/або класу. За акціями одного типу та класу нараховується однаковий розмір дивідендів. Товариство виплачує дивіденди виключно грошовими коштами.

Дивіденди виплачуються на акції, звіт про результати розміщення яких зареєстровано у встановленому законодавством порядку.

Виплата дивідендів здійснюється з чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку в обсязі, встановленому рішенням загальних зборів акціонерного товариства, у строк не пізніше шести місяців після закінчення звітного року. У разі відсутності або недостатності чистого прибутку звітного року та нерозподіленого прибутку минулих років виплата дивідендів за привілейованими акціями здійснюється за рахунок резервного капіталу товариства. Рішення про виплату дивідендів та їх розмір за простими акціями приймається загальними зборами акціонерного товариства.

Розмір дивідендів за привілейованими акціями всіх класів визначається у статуті акціонерного товариства.

Для кожної виплати дивідендів наглядова рада акціонерного товариства встановлює дату складення переліку осіб, які мають право на отримання дивідендів, порядок та строк їх виплати. Дата складення переліку осіб, які мають право на отримання дивідендів, не може передувати даті прийняття рішення про виплату дивідендів.

Товариство повідомляє осіб, які мають право на отримання дивідендів, про дату, розмір, порядок та строк їх виплати. Протягом 10 днів після прийняття рішення про виплату дивідендів публічне товариство повідомляє про дату, розмір, порядок та строк виплати дивідендів фондову біржу (біржі), у біржовому реєстрі якої (яких) перебуває таке товариство.

У разі відчуження акціонером належних йому акцій після дати складення переліку осіб, які мають право на отримання дивідендів, але раніше дати виплати дивідендів право на отримання дивідендів залишається в особи, зазначеної у такому переліку.

У разі реєстрації акцій на ім'я номінального утримувача товариство в порядку, встановленому законодавством про депозитарну систему України, самостійно виплачує дивіденди власникам акцій або перераховує їх номінальному утримувачу, який забезпечує їх виплату власникам акцій, на підставі договору з відповідним номінальним утримувачем.

Акціонерне товариство не має права приймати рішення про виплату дивідендів та здійснювати виплату дивідендів за простими акціями у разі, якщо:

- звіт про результати розміщення акцій не зареєстровано у встановленому законодавством порядку;
- власний капітал товариства менший, ніж сума його статутного капіталу, резервного капіталу та розміру перевищення ліквідаційної вартості привілейованих акцій над їх номінальною вартістю.

Акціонерне товариство не має права приймати рішення про виплату дивідендів та здійснювати виплату дивідендів за привілейованими акціями у разі, якщо:

- звіт про результати розміщення акцій не зареєстровано у встановленому законодавством порядку;

- власний капітал товариства менший, ніж сума його статутного капіталу, резервного капіталу та розміру перевищення ліквідаційної вартості привілейованих акцій над їх номінальною вартістю, власники яких мають переваги щодо черговості отримання виплат у разі ліквідації.

Товариство не має права здійснювати виплату дивідендів за привілейованими акціями певного класу до виплати поточних дивідендів за привілейованими акціями, власники яких мають перевагу щодо черговості отримання дивідендів [50].

Політика управління розподілом та використанням прибутку передбачає формування дивідендної політики на підприємстві. Вона має безпосереднє відношення до розподілу прибутку в акціонерних товариствах.

Дивідендна політика є складовою загальної політики управління прибутком, що полягає в оптимізації пропорцій між капіталізованою частиною та частиною прибутку, яка направляється на споживання з метою максимізації ринкової вартості підприємства.

На практиці при розробленні дивідендної політики підприємства може використовуватись один із трьох основних підходів: консервативний, компромісний або агресивний, у межах кожного з яких до реалізації можуть прийматись специфічні типи дивідендної політики (табл. 1.3) [79, с. 105 – 107].

Дивідендна політика відіграє велику роль у реалізації фінансової стратегії підприємства. Вона впливає на рівень добробуту інвесторів (вкладників капіталу) у поточному періоді; визначає розміри формування власних фінансових ресурсів, а відповідно і темпи виробничого розвитку підприємства на основі самофінансування; впливає на фінансову стійкість

підприємства, на вартість використовуваного капіталу і ринкову вартість підприємства (акцій) [26, с. 169].

Таблиця 1.3 – Типи дивідендної політики підприємства

Підхід до формування дивідендної політики	Типи дивідендної політики
1. Консервативний підхід	- Залишкова політика дивідендних виплат - Політика стабільного розміру дивідендних виплат
2. Помірний (компромісний) підхід	- Політика гарантованого мінімуму й екстра-дивідендів
3. Агресивний підхід	- Політика стабільного рівня дивідендів - Політика постійного зростання розміру дивідендів

Отже, в Україні на сьогоднішній час не існує жодного закону, указу, постанови та іншого нормативно - правового акту який би регламентував порядок розподілу і використання прибутку підприємств. Прослідкувати як підприємство використовує кошти ми можемо за допомогою таких документів, як «Звіт про фінансовий результат», «Звіт про рух грошових коштів». Прибуток, який одержаний після сплати податків, залишається у підприємства, яке відповідно до установчих документів визначає напрямки його використання.

Розподіл та використання прибутку підприємства це є досить відповідальний процес в діяльності підприємства, оскільки від його результату залежить не тільки розвиток підприємства, а і матеріальне забезпечення працівників. Тому при прийнятті рішень про розподіл чистого прибутку, фінансовими менеджерами підприємства повинно бути знайдено оптимальне співвідношення у спрямуванні додаткових фінансових ресурсів на цілі виробничо-технічного розвитку, соціального розвитку, матеріального заохочення працівників та інші цілі.

1.3 Механізм управління формуванням операційного прибутку на основі операційного аналізу

Механізм управління формуванням операційного прибутку найбільш повно реалізується в межах методики операційного аналізу, яка в практиці фінансового менеджменту отримала назву «Взаємозв'язок витрат, обсягу реалізації і прибутку» (від англ. Cost-Volume-Profit-relationships: «CVP»).

Операційний аналіз здійснюється на основі вивчення взаємозв'язку витрат, обсягу реалізації і прибутку.

Операційний аналіз сприяє пошуку найбільш оптимальної комбінації структури витрат підприємства, ціни та обсягів реалізації продукції, а також дає можливість оцінити ступінь операційного ризику діяльності підприємства.

Для використання даного підходу необхідно всі витрати підприємства класифікувати на постійні і змінні залежно від впливу на них обсягів виробництва.

Постійні витрати – це витрати, які формуються незалежно від обсягів виробництва продукції. До постійних витрат у більшості випадків можна віднести амортизаційні відрахування, витрати на оренду, заробітну плату адміністративного персоналу. Постійні витрати не залежать від обсягу реалізації в певному періоді часу, так званому релевантному діапазоні. Цей період триває до того моменту, поки подальше нарощення обсягів виробництва не вимагатиме збільшення виробничих потужностей, оренди додаткового майна, збільшення працівників адміністративного апарату. У зв'язку з цим більш доцільним є вживання терміна «умовно-постійні витрати».

Змінні витрати – це витрати, сумарний розмір яких змінюється пропорційно до зміни обсягу реалізації продукції, зокрема, витрати на сировину та матеріали (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Залежність витрат від зміни обсягу виробництва (реалізації) продукції

Обсяг виробництва (реалізації) продукції	Змінні витрати		Постійні витрати	
	Загальні	На одиницю продукції	Загальні	На одиницю продукції
Зростає	Збільшуються	Незмінні	Незмінні	Зменшуються
Падає	Зменшуються	Незмінні	Незмінні	Збільшуються

Необхідно також звернути увагу на те, що певні види витрат для одних підприємств можуть мати характер постійних, для інших, навпаки, змінних. Розглянемо, наприклад, витрати на заробітну плату. Якщо використовується відрядна форма оплати праці, то ці витрати слід віднести до змінних, якщо ж використовується посадовий оклад, то до постійних.

Операційний аналіз базується на розрахунку таких показників: валова маржа, точки беззбитковості, запас фінансової міцності та ефект операційного важеля, тому операційний аналіз досить часто називають аналізом беззбитковості.

Точка беззбитковості – це розмір обсягу продажу, за якого підприємство має змогу відшкодувати всі свої витрати (постійні і змінні), не одержуючи прибутку, тобто виручка від реалізації дорівнює сумі постійних і змінних витрат у точці беззбитковості.

Обсяг продажу у вартісному вираженні в точці беззбитковості (Т.б.) дорівнює (формула 1.1):

$$Т.б. = P \cdot Q = V \cdot Q + F \quad (1.1)$$

де P – ціна реалізації одиниці продукції, грн/од.;

Q – обсяг реалізації продукції в точці беззбитковості, од.;

V – змінні витрати на одиницю продукції, грн/од.;

F – сума постійних витрат, грн.

Точка беззбитковості – це та межа, яку необхідно подолати підприємству, щоб «вижити» у конкурентному середовищі. Чим вища точка беззбитковості, тим складніше її подолати. Графічно точка беззбитковості зображена на рисунку 1.7. Вона знаходиться в місці перетину прямої сумарних витрат і виручки від реалізації продукції. Зона, яка знаходиться нижче від точки беззбитковості, є зоною збитків. А зона між прямою доходів і прямою сумарних витрат, у межах якої виручка від реалізації більша сумарних витрат, – зона прибутків (вища точки беззбитковості).

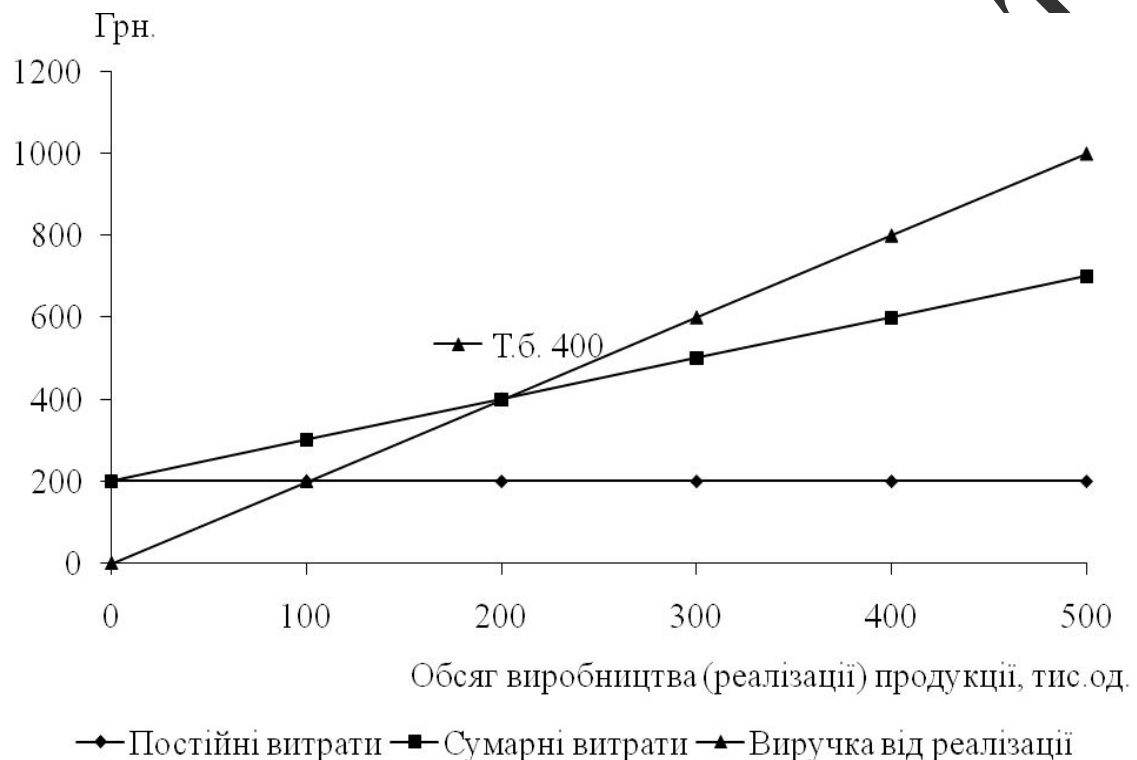

Рисунок 1.7 – Графік точки беззбитковості

Зростання чи зменшення витрат приводить до змін значення точки беззбитковості. Зміна витрат приводить до повороту або зрушення прямої сумарних витрат. Відповідно зміна положення точки беззбитковості визначається зрушенням місця перетину двох прямих, прямої сумарних витрат і виручки від реалізації. Скорочення змінних витрат на одиницю продукції приводить до зміни кута нахилу (зменшення) прямої сумарних витрат і відповідно зміщення точки беззбитковості вниз.

Зміщення точки беззбитковості вгору відбувається при зростанні змінних витрат на одиницю продукції, що супроводжується зміною кута нахилу (збільшення) прямої сумарних витрат.

При зміні розміру постійних витрат відбувається паралельне зміщення прямої сумарних витрат. Скорочення умовно-постійних витрат приводить до паралельного зміщення прямої сумарних витрат униз, при цьому відбувається також і зрушення точки беззбитковості вниз. Відповідно, при збільшенні розміру постійних витрат відбувається і паралельне зміщення прямої сумарних витрат угору.

Для того, щоб оцінити ступінь операційного ризику діяльності підприємства, необхідно розрахувати такі показники: валову маржу, коефіцієнт валової маржі, запас фінансової міцності, коефіцієнт запасу фінансової міцності та силу впливу операційного важеля підприємства (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Основні елементи операційного аналізу

№ п/п	Показники	Розрахунок
1.	Валова маржа	Виручка від реалізації – змінні витрати Постійні витрати – Прибуток від операційної діяльності до оподаткування
2.	Коефіцієнт валової маржі	$\frac{\text{Валова маржа}}{\text{Виручка від реалізації}}$
3.	Точка беззбитковості	$\frac{\text{Сума постійних витрат}}{\text{Коефіцієнт валової маржі}}$
4.	Запас фінансової міцності	Виручка від реалізації – точка беззбитковості
5.	Коефіцієнт запасу фінансової міцності	$\frac{\text{Запас фінансової міцності}}{\text{Виручка від реалізації}}$
6.	Прибуток	Запас фінансової міцності x коефіцієнт валової маржі
7.	Сила впливу операційного важеля	$\frac{\text{Валова маржа}}{\text{Прибуток}}$

Валова маржа підприємства (маржинальний дохід, сума покриття) визначається як різниця між виручкою від реалізації та сумарними змінними витратами. У точці беззбитковості валова маржа дорівнює постійним витратам, оскільки прибуток нульовий.

Для проведення операційного аналізу важливого значення набуває не стільки абсолютний показник валової маржі, скільки відносний, зокрема коефіцієнт валової маржі. Він показує яка частка в обсязі реалізації може бути використана для покриття постійних витрат та формування прибутку підприємства.

Коефіцієнт валової маржі особливо доцільно використовувати при оптимізації асортименту продукції, тобто тоді, коли підприємство виробляє декілька видів продукції.

У фінансовому менеджменті процес управління активами, спрямований на зростання прибутку, характеризується категорією левериджу (з англ. leverage). У буквальному розумінні леверидж означає важіль, за допомогою якого при незначних зусиллях можна переміщувати досить важкі предмети. З погляду економічного підходу важіль – це певний чинник, невелика зміна якого може привести до суттєвої зміни результативних показників.

У фінансовому менеджменті прийнято розглядати два типи важелів – фінансовий і операційний.

Операційний важіль пов'язаний з існуванням постійних витрат у структурі сумарних витрат підприємства. Оскільки питома вага постійних витрат багато в чому визначається технологією та галузевою приналежністю підприємства, операційний важіль, як правило, пов'язують із операційною діяльністю підприємства і з притаманним їй рівнем ризику.

На рівень операційного ризику впливають такі чинники:

- нестабільність попиту на продукцію, що реалізується підприємством (коливання попиту на продукцію перетворюють її діяльність на більш ризикову);
- нестабільність цін на продукцію та ресурси, які використовуються підприємством;
- можливість змінювати ціни на продукцію залежно від динаміки цін на ресурси;

- рівень постійних витрат – висока питома вага постійних витрат збільшує операційний ризик діяльності підприємства, оскільки ці витрати не зменшуються при падінні попиту, ціни та обсягу виробництва.

Отже, операційний ризик – це ризик, притаманний операційній діяльності підприємства, залежить від специфіки галузі, від загальних економічних умов і не залежить від фінансової структури капіталу підприємства.

Сила впливу операційний важеля характеризує кількісну оцінку зміни прибутку залежно від зміни виручки від реалізації. Він показує, на скільки відсотків зміниться прибуток при зміні виручки на 1%.

Дія операційного важеля полягає в тому, що будь-яка зміна виручки від реалізації завжди генерує більш сильну зміну прибутку. Коли виручка від реалізації зменшується, сила впливу операційного важеля збільшується. При збільшенні виручки від реалізації, якщо точку беззбитковості подолали, сила впливу операційного важеля зменшується таким чином: кожний відсоток приросту виручки дає все менший і менший відсоток приросту прибутку. На незначному віддаленні від точки беззбитковості сила впливу операційного важеля буде максимальною, а потім починає зменшуватися. І так до того моменту, коли спостерігатиметься новий стрибок постійних витрат із подоланням нової точки беззбитковості.

Сила впливу операційного важеля піддається контролю на основі врахування залежності сили впливу операційного важеля від постійних витрат підприємства. Чим вищий рівень постійних витрат і чим менший прибуток, тим сильніша дія операційного важеля.

За умови песимістичних прогнозів динаміки виручки від реалізації не бажано збільшувати постійні витрати, оскільки втрата прибутку від кожного відсотка втрати виручки від реалізації може насправді бути в декілька разів більшою через дуже сильний ефект операційного важеля. На практиці це означає, що значна питома вага постійних витрат у загальній їх сумі свідчить про послаблення гнучкості підприємства. Чим більша вартість основних

засобів, тим більший рівень операційного важеля. Висока питома вага постійних витрат посилює дію операційного важеля і зменшує рівень ділової активності підприємства. Наслідком цього є значні втрати прибутку.

Величиною, оберненою до сили впливу операційного важеля, є коефіцієнт запасу фінансової міцності, тобто коефіцієнт запасу фінансової міцності тим вищий, чим нижчий рівень операційного важеля.

Він використовується для оцінки операційного ризику, тобто збитків, пов'язаних із структурою витрат. Це означає, якщо коефіцієнт запасу фінансової міцності становить 0,5, то зменшення обсягів реалізації на 50 % приведе до положення в точці беззбитковості, а більш ніж на 50 % – означає отримання збитків.

Запас фінансової міцності показує, на скільки підприємство може скоротити обсяг реалізації, щоб не зазнавати збитків. Запас фінансової міцності розглядають як межу безпеки. Це оцінка додаткового обсягу реалізації, який перевищує рівень беззбитковості.

Для підприємств, що мають великі виробничі фонди, значна сила операційного важеля являє собою серйозну загрозу, особливо в умовах нестабільної економічної ситуації, падіння платоспроможного попиту клієнтів і значного рівня інфляції, коли кожний відсоток зменшення виручки обертається значним падінням прибутків і входом підприємства в зону збитків. Менеджмент у такому випадку фактично блокується. Упровадження автоматизації виробництва призводить як до відносного збільшення постійних витрат, так і до зменшення змінних витрат. Це може по-різному впливати на результати проведення операційного аналізу. Значні переваги автоматизації мають суттєвий недолік у вигляді підвищення підприємницького ризику, тому на таких підприємствах необхідно досить зважено приймати рішення в першу чергу стосовно стратегічних інвестицій.

Під час проведення операційного аналізу на підприємстві відбувається не тільки розрахунок основних складових елементів, але й аналізується структура асортименту продукції, яка випускається підприємством. Важливо

також при проведенні аналізу мати на увазі, що використання показника валової маржі (вкладу на покриття постійних витрат і прибутку) найбільш доцільне при аналізі виробництва одного виду продукту. Для компанії, що має значний асортимент продукції, зручніше користуватися коефіцієнтом валової маржі як для окремих видів продукції або підрозділів компанії, так і в цілому по підприємству. Головне для підприємства – досягти найбільших обсягів реалізації з відносно високим значення коефіцієнта валової маржі.

Оптимізація структури асортименту продукції, що випускається, охоплює такі елементи:

- визначення раціонального поєднання питомої ваги окремих видів продукції в асортименті;
- аналіз платоспроможного попиту на окремі види продукції;
- урахування обмежень, пов'язаних з існуючими виробничими потужностями, наявними оборотними ресурсами і потребами ринку в окремих продуктах;
- вибір із урахуванням ринкового попиту, раціонального поєднання цін і обсягів реалізації;
- прогноз потоку грошових коштів для порівняння планової й оптимальної програм виробництва [79 с. 96 – 104].

Таким чином, здійснення операційного аналізу важливе не лише для самих підприємств та організації, які виробляють і реалізують продукцію, але й для акціонерів, інвесторів, банків, пов'язаних з діяльністю даного підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ, РОЗПОДІЛУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ВАТ «СУМСЬКИЙ ЗАВОД «НАСОСЕНЕРГОМАШ»

2.1 Загальна фінансово - господарська характеристика підприємства

Сумський завод насосного та енергетичного машинобудування «Насосенергомаш» створений у 1949 році (Наказ Міністра машинобудування і приладобудування №285 від 01.07.1949 р.).

З часом він став провідним центром атомного та енергетичного машинобудування. Продукцією «Сумського заводу «Насосенергомаш» оснащені об'єкти атомної та теплової енергетики різних країн. Крім того насосне обладнання експортувалось в Аргентину, Австралію, Алжир, Бенін, Болівію, Грецію, Єгипет, Ірак, Іран, Китай, Кубу, Лівію, Нігерію, Марокко, Турцію, Фінляндію та інші країни світу. У 1970 році на базі заводу та ВНДІАЕН створено НВО «Насосенергомаш» (Наказ Мінхіммашу СРСР №257 від 28.11.1970 р. «Про організацію науково-виробничого об'єднання енергетичного насособудування в м.Суми»).

З 1991 року Сумський завод «Насосенергомаш» – самостійна юридична особа. У 1994 році згідно рішення власників Колективне підприємство реорганізоване в Закрите акціонерне товариство «Сумський завод «Насосенергомаш», а 29 травня 1997 року Загальні збори акціонерів Закритого акціонерного товариства «Сумський завод «Насосенергомаш» прийняли рішення про реорганізацію у відкрите.

ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» – провідне підприємство насособудівної галузі України. Товариство виготовляє насосне обладнання для різних галузей господарства.

Підприємство виготовляє:

- насоси занурю вальні (ЄПЗ);
- насоси вільно вихрові (СВН, АСВН, СВНМ, АНФ);

- насоси відцентрові: горизонтальні (ЦН, Д, АД, ПД), конденсатні (КСВ, КС), консольні (АКО, АКОШ, АКШ, АК, КМ), живильні (ПЄ, АЦНС_{тм}, АПЄ, ПТА, ЦНС, АЦНС_т, АЦНС, ЦНС_т), нафтові (АНМ, НМ, НПВ), спеціальні (ЦННС, ТН, АКУ, АНС, ХБ).

Крім того підприємство виконує сервісне обслуговування насосного обладнання, виготовляє запасні частини, товари народного споживання, литво.

Товариство проводить ціленаправлену роботу по розширенню ринків збуту продукції, використовує сучасні методи впливу на споживача (від прямої поштової реклами, участі у виставках, ярмарках, до участі в тендерних торгах).

Підприємство здійснює підбір насосів за параметри та умови експлуатації, митне оформлення та доставку, шефмонтаж, сервісне обслуговування, навчання персоналу обслуговуванню обладнання, реконструкцію обладнання. Кожний виготовлений насос оперативно забезпечується запасними частинами протягом всього терміну експлуатації.

Найбільш впливовими конкурентами даного товариства є ВАТ «Кіровоградський завод гідравлічних машин «Цукрогідромаш», ЗАТ «Луганська індустріальна компанія», ВАТ «Южгідромаш», ВАТ «СМНВО ім. Фрунзе», ВАТ «Свєський насосний завод», ТОВ «Енерго-союз», «ООО «ДС Союз», ВАТ «Ливгідромаш», ВАТ «Уралгідромаш».

Правління ВАТ спрямовує свою роботу та колектив підприємства на виконання взятих зобов'язань, підвищення ефективності виробничо – господарської діяльності та поліпшення фінансового стану підприємства. Проведені заходи по енергозбереженню, по зменшенню матеріалоємності, трудомісткості продукції. Розроблена і чітко реалізована стратегія розвитку ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», що забезпечує стійкий та поступальний розвиток підприємства в умовах ринкової економіки [68].

Необхідною умовою ефективного функціонування підприємства на ринку є своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства,

оскільки жоден власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми, які можна виявити тільки на підставі своєчасного об'єктивного аналізу фінансового стану підприємства.

Фінансовий стан підприємства — це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Для більш детального аналізу підприємства (табл. 2.1) необхідно розрахувати деякі показники використавши форму 1 «Баланс», форму 2 «Звіт про фінансовий результат» та форму 5 «Примітки до річної фінансової звітності» (Додаток А ,Б).

Проаналізувавши фінансово-економічні показники діяльності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», можна зробити висновок про покращення його фінансового стану у 2009 році порівняно з 2005 роком, тому що чистий прибуток збільшився на 42083 тис. грн. Також відбулося зростання доходу від реалізації на 251632 тис. грн., та валового прибутку на 81228 тис. грн., хоч і собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) збільшилася на 151600 тис. грн.

Не досить вдалим для підприємства був 2006 рік, оскільки підприємство отримало найменший прибуток за аналізовані п'ять років, який становить лише 2547 тис. грн., що на 49002 тис. грн. менше ніж в 2009 році.

З 2005 по 2009 рр. загальна чисельність працюючих скоротилася з 2398 до 1878 чол. Це пов'язано з ціленаправленим скороченням штату працівників.

За п'ять років відбулося збільшення необоротних та оборотних активів на 38425 тис. грн. та 145307 тис. грн. відповідно.

ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» хоча і нарощує власний капітал, який за аналізований період збільшився на 66894 тис. грн., але йому не достатньо цих коштів, тому частка позикового капіталу зросла на

117127 тис. грн., а це означає, що підприємство залучає все більше і більше коштів зі сторони.

Таблиця 2.1 – Загальні показники фінансово - господарської діяльності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 років

Показники	Роки					Відхилення 2009 р. до	
	2005	2006	2007	2008	2009	2005 р.	2007 р.
Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	106833	154 012	175951	238749	338465	231632	162514
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	68516	114 914	124814	175379	220116	151600	95302
Валовий прибуток підприємства, тис.грн.	34797	35 288	46480	19168	116025	81228	69545
Чистий прибуток підприємства, тис.грн.	9 466	2 547	10178	5080	51549	42083	41171
Середньооблікова чисельність працюючих, чол.	2398	2366	2358	1859	1878	-520	-480
Необоротні активи, тис. грн.	26672	24270	29494	39871	65097	38425	35603
Оборотні активи, тис. грн.	93578	95846	127187	157199	238885	145307	111698
Власний капітал, тис. грн.	70751	73205	83540	88592	137645	66894	54105
Позиковий капітал, тис. грн.	50714	47345	74538	109816	167841	117127	93303
Коефіцієнт зміни валюти балансу	0,11	-0,01	0,31	0,26	0,54	0,43	0,23
Фондовіддача	1,63	2,43	2,79	3,54	3,95	2,32	1,16

Зростання коефіцієнта зміни валюти балансу на 0,43 свідчить про розширення виробничих можливостей акціонерного товариства в 2009 році в порівнянні з 2005 роком.

Позитивною характеристикою підприємства є систематичне збільшення фондовіддачі на 2,32 пункти. Це свідчить про ефективне використання підприємством основних засобів.

Основним джерелом інформації для фінансового аналізу є бухгалтерська (фінансова) звітність підприємства за 2005 – 2009 роки.

Розглянемо деякі показники, що характеризують фінансовий стан підприємства. По-перше, необхідно проаналізувати майновий стан акціонерного товариства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Показники майнового стану підприємства

Показники	Роки					Відхилення 2009 р. до	
	2005	2006	2007	2008	2009	2005 р.	2007 р.
Коефіцієнт зносу	0,640	0,670	0,660	0,620	0,505	-0,135	-0,155
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,030	0,030	0,070	0,120	0,078	0,048	0,008
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,030	0,070	0,030	0,020	0,021	-0,009	-0,009
Коефіцієнт придатності	0,360	0,330	0,340	0,380	0,495	0,135	0,155
Коефіцієнт приросту вартості	0,000	-0,040	0,040	0,100	0,057	0,057	0,017

Коефіцієнт зносу характеризує ступінь зносу основних засобів. В 2005 році він становив 64 %, а в 2009 році – 50 % і це свідчить про покращення стану його матеріально-технічної бази.

Коефіцієнт оновлення основних засобів показує, яку частку від наявних на кінець звітного періоду становлять нові основні засоби. З 2005 по 2009 рік показник збільшився на 0,48 пункта, що показує позитивну тенденцію до зростання частини нових основних засобів.

Коефіцієнт вибуття основних засобів показує, яка частина основних засобів вибула за певний період. На підприємстві ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» даний показник зменшився на 0,009 пункти в порівнянні з 2005 роком і становить 0,02.

Коефіцієнт придатності показав, що 49 % виведених основних засобів придатні для експлуатації. Даний показник за п'ять років коливається від 33 % до 49 % і знаходиться в межах нормативного значення (> 0).

Позитивною тенденцією є ситуація коли вартість введених основних засобів перевищує вартість виведених. Для цього було розраховано

коефіцієнт приросту вартості основних засобів, який показав, що на підприємстві згідно з нормативом залишався меншим коефіцієнта виведення основних засобів майже весь аналізований період. Виключенням був лише 2006 рік, коли даний показник склав $-0,04$, скоріш за все причиною цього була наявність застарілого обладнання, яке планувалося оновити в наступному році.

Оскільки підприємство відноситься до машинобудівної галузі, то відповідно важливого значення набуває забезпеченість його процесу виробництва основними засобами (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Показники забезпеченості підприємства основними засобами

Показники	Роки					Відхилення 2009 р. до	
	2005	2006	2007	2008	2009	2005 р.	2007 р.
Фондомісткість	0,612	0,411	0,358	0,283	0,253	-0,359	-0,105
Коефіцієнт реальної вартості ОЗ в майні підприємства	0,190	0,174	0,147	0,134	0,151	-0,039	0,004
Фондоозброєність	26,352	26,060	26,026	35,618	45,359	19,007	19,333

Фондомісткість – це показник, який дає можливість визначити вартість основних засобів на 1 гривню виробленої продукції. В 2005 році на кожен гривню виробленої продукції припадає 61 копійка, а в 2009 році – 25 копійок. Це позитивна тенденція, оскільки фондомісткість за аналізований період зменшилася.

Реальна вартість основних засобів в майні підприємства в 2005 році становить 19,0 %, в 2007 році – 14,7 %, а в 2009 році 15,1 %. Виробничий потенціал підприємства низький і треба шукати кошти для виправлення даного становища.

З даних показників тільки фондоозброєність має тенденцію до зростання на 19,007 пункти, що можна оцінити позитивно.

Подальшим кроком у фінансовому аналізі ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» виступає аналіз показників ділової активності

підприємства, які показують наскільки ефективно воно використовує свої фінансові ресурси (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Показники ділової активності акціонерного товариства

Показники	Роки					Відхилення 2009 р. до	
	2005	2006	2007	2008	2009	2005 р.	2007 р.
Коефіцієнт оборотності активів	0,895	1,241	1,229	1,316	1,334	0,439	0,105
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,720	2,500	2,130	3,450	2,847	-0,873	-0,717
Період оборотності кредиторської заборгованості за рік, в днях	97,000	144,000	169,000	104,000	126,000	29,000	-43,000
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	7,810	6,830	5,530	4,970	4,532	-3,278	-0,998
Період оборотності дебіторської заборгованості за рік, в днях	46,000	53,000	65,000	72,000	79,000	33,000	14,000
Коефіцієнт оборотності запасів	1,030	1,600	1,940	1,958	3,289	2,259	1,349
Тривалість оборотності запасів, в днях	350,000	224,000	185,000	184,00	109,00	-241,000	-76,000
Тривалість операційного циклу, в днях	396,000	277,000	250,000	256,000	188,00	-208,000	-62,000
Тривалість фінансового циклу, в днях	299,000	133,000	81,000	152,000	62,000	-237,000	-19,000

Коефіцієнт оборотності активів обчислюється як відношення чистої виручки від реалізації продукції до середньої величини підсумка балансу та характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення. Розрахований показник з 2005 по 2009 рік зріс на 0,439 пункти, що свідчить про покращення ефективності використання оборотних активів.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зменшився на

0,873 пункти, що свідчить про уповільнення розрахунків підприємства з постачальниками, підрядниками та іншими суб'єктами кредитування, які обслуговують поточну діяльність підприємства в частині придбання.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості дає можливість визначити, скільки разів протягом року обсяги надходжень від реалізації можуть містити в собі середній залишок боргових прав. Цей показник в динаміці повинен збільшуватися, але в даному випадку він зменшився на 3,278 пункти.

Середній період погашення кредиторської заборгованості за аналізований період збільшився на 29 днів, а дебіторської на 33 дні, що характеризує діяльність підприємства з негативної сторони.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів характеризує швидкість реалізації товарно – матеріальних запасів підприємства і розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції до середньорічної вартості матеріальних запасів. Даний показник в динаміці збільшився на 2,259 пункта, тобто швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підвищилась.

Тривалість операційного циклу показує, що в 2005 році тривалість перетворення придбаних матеріальних ресурсів на грошові кошти становила 396 днів, а в 2009 році – 188 днів. Даний показник в тенденції зменшився на 208 днів. Звісно це характеризує даний вид діяльності з позитивної сторони.

На підприємстві фінансовий цикл скоротився на 237 днів, це свідчить про прискорення руху оборотних коштів та підвищення ефективності.

При аналізі фінансово-господарської діяльності підприємства обов'язково розраховуються показники фінансової стійкості (табл. 2.5).

Коефіцієнт автономії свідчить про те, що питома вага власного капіталу в сумі засобів, авансованих у його діяльність в 2005 році становила 58 %, а в 2009 році – 45 %. Тобто його значення зменшилося на 13 % і коефіцієнт вийшов за межі нормативного значення (>50%).

Таблиця 2.5 – Показники фінансової стійкості ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»

Показники	Роки					Відхилення 2009 р. до	
	2005	2006	2007	2008	2009	2005 р.	2007 р.
Коефіцієнт автономії	0,582	0,607	0,528	0,447	0,450	-0,132	-0,078
Коефіцієнт фінансування	0,717	0,647	0,892	1,239	1,219	0,502	0,327
Коефіцієнт фінансової стійкості	1,395	1,546	1,121	0,807	0,820	-0,575	-0,301
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами	0,566	0,504	0,507	0,465	0,469	-0,097	-0,038
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,749	0,659	0,772	0,824	0,815	0,066	0,043

З кожним роком залежність підприємства від залучених коштів зростає, про це нам свідчить коефіцієнт фінансування, який з кожним роком збільшується і в 2009 році становить 1,219, тоді як в 2005 році він складав 0,717.

Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує нездатність підприємства розраховуватись по своїм зобов'язанням за рахунок власних фінансових ресурсів, оскільки даний показник зменшився на 0,575 пункти. В 2009 році знаходиться за межами нормативного значення (>1) і становить 0,820.

Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами скоротився на 0,097 пункти, що свідчить про недостатність власних оборотних коштів необхідних для забезпечення фінансової стабільності підприємства та незалежності від позикових коштів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, що 81,5 % власного капіталу використовуються для фінансування поточної діяльності в 2009 році. Цей показник за п'ять наведених років збільшився на 0,066 пункта та в цілому відповідав нормативному значенню (> 0).

Наступним важливим кроком є аналіз показників ліквідності (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Показники ліквідності підприємства

Показники	Роки					Відхилення 2009 р. до	
	2005	2006	2007	2008	2009	2005 р.	2007 р.

Коефіцієнт покриття	2,304	2,020	2,029	1,868	1,885	-0,419	-0,144
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,358	0,665	0,728	0,708	1,04	0,682	0,312
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,028	0,001	0,008	0,107	0,267	0,239	0,259
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	52964	48301	64529	73025	112124	59160	47595

Коефіцієнт покриття розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства. В 2009 році порівняно з 2005 роком аналізований показник зменшився на 0,419 пункти та залишався в межах нормативного значення (>1). Таке скорочення показника свідчить про недостатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності підвищився на 0,682 пункти, що показує зростання можливостей ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з кредиторами.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує здатність підприємства розраховуватись по своїм зобов'язанням за рахунок наявних грошових коштів. У 2005, 2007 та 2009 роках цей показник дорівнював 0,028, 0,008, та 0,267 відповідно. Це означає, що товариство могло погасити негайно лише 2,8 %, 0,8 %, 26,7 % заборгованості за відповідними роками. Наприкінці 2009 року порівняно з 2005 року становище з абсолютною ліквідністю покращилося, коефіцієнт відповідає нормативному значенню (0,2 – 0,25).

Чистий оборотний капітал розраховується як різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями. З 2005 р. по 2009 р. цей показник зріс на 59160 тис.грн., тобто підприємство підвищило свою спроможність розраховуватися за поточним зобов'язанням.

Для акціонерного товариства при аналізі фінансового стану важливе значення має аналіз його ринкової активності (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Ринкова активність підприємства

Показники	Роки		Відхилення 2009 р. до
	2005	2009	

	2005	2006	2007	2008	2009	2005 р.	2007 р.
Прибуток на акцію	0,309	0,083	0,336	0,165	1,67	1,361	1,334
Коефіцієнт ціна - прибуток	-	33,060	10,887	33,642	1,895	1,895	-8,992
Коефіцієнт «ринкова - балансова» вартість	-	1,148	1,352	1,933	0,702	0,702	-0,650

Проаналізувавши ринкову активність підприємства можна сказати, що в 2009 році в порівнянні з 2005 роком прибуток на 1 акцію збільшився на 1,361 грн, що звісно є позитивною тенденцією.

Коефіцієнт ціна – прибуток показує, яку суму інвестори готові сплачувати за кожну грошову одиницю прибутку компанії. Даний показник в динаміці збільшився на 1,985, що свідчить про те, що інвестори готові активно співпрацювати з підприємством.

Коефіцієнт «ринкова-балансова» вартість показує, наскільки більша вартість компанії порівняно з тим, що вклали в неї акціонери. Даний показник за п'ять років збільшився на 0,702. Найбільша вартість підприємства спостерігалася в 2008 році.

Проведемо попередню оцінку фінансового стану підприємства за 2005 – 2009 рр., застосувавши «золоте правило економіки». Для цього складемо таблицю темпових показників динаміки (табл. 2.8).

На основі таблиці можна зробити висновок, що в цілому за аналізований період «золоте правило економіки не виконувалось». На підприємстві спостерігалось підвищення показників власного капіталу та сукупних активів. Відбулося також покращення ділової активності підприємства, про що свідчить те, що темп зростання чистої виручки від реалізації випереджає швидкість зміни власних джерел фінансування та загальної вартості майна.

Таблиця 2.8 – Показники «золотого правила економіки» підприємства

Показники	Роки					Темп зростання, %	
	2005	2006	2007	2008	2009	2009 р.	2009 р.

						до 2005 р.	до 2007 р.
Чистий прибуток, тис.грн.	9466,0	2547,0	10378,0	5080,0	51549,0	444,5	396,7
Чистий дохід від реалізації, тис.грн.	103313,0	150202,0	171294,0	234547,0	336141,0	225,4	96,2
Середньорічна вартість власного капіталу, тис.грн.	69379,0	71978,0	78372,5	86066,0	111821,5	61,2	42,7
Середньорічна вартість активів, тис.грн.	115495,5	121007,5	139314,0	178243,0	252065,5	118,3	80,9

Загалом з 2005 по 2009 рік було поглиблено рівень фінансової залежності підприємства, оскільки темп зростання сукупних активів перевищував темп зростання власного капіталу.

Для того щоб зрозуміти чи здатне підприємство за рахунок наявних фінансових ресурсів виконувати свої зобов'язання, забезпечити безперервну діяльність та створити умови для розширеного відтворення використовують аналіз фінансової стійкості, який здійснюється на основі абсолютних і відносних показників. За допомогою абсолютних показників визначимо тип фінансової стійкості (табл. 2.9) [66, с. 305 – 306].

За проведеним аналізом можна зробити висновок, що на підприємстві за перші аналізовані чотири роки сформований нестійкий фінансовий стан, тобто запаси і витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів, тобто за рахунок основних джерел формування запасів і витрат. Але в 2009 році ситуація змінилася і підприємство знаходиться в нормальному фінансовому стані.

Таблиця 2.9 – Абсолютні показники фінансової стійкості підприємства, тис. грн.

Показники	Роки				
	2005	2006	2007	2008	2009

Джерела власних коштів	70751	73205	83540	88592	137645
Необоротні активи	26672	24270	29494	39871	65097
Наявність власних оборотних коштів	44079	48935	54046	48721	72548
Довгострокові позикові кошти	10100	0	11880	25642	36484
Наявність власних і довгострокових позикових джерел	54179	48935	65926	74363	109032
Короткострокові позикові кошти	40614	47345	62658	84174	126761
Загальна величина основних джерел формування запасів	94793	96280	128584	158537	235793
Загальна величина запасів і витрат	80262	64811	82976	98903	108528
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів	-36183	-15879	-28930	-50182	-35980
Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позикових джерел формування запасів	-26083	-15876	-17050	-24540	504
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів	14531	31469	45608	59634	127265
Тривимірний показник типу фінансової стійкості	0:0:1	0:0:1	0:0:1	0:0:1	0:1:1

Проаналізувавши відповідні показники фінансово-господарського стану підприємства, можна зробити висновок, що підприємство працює достатньо ефективно, хоча деякі показники є дещо нижчими за норму. Не зважаючи на світову фінансову кризу найбільш вдалим роком для підприємства був 2009 рік, а найгіршим 2006 рік. Така тенденція зумовлена впливом на підприємство таких негативних факторів, як: зміни в політичній та економічній сферах, що вплинуло і на платоспроможність основних клієнтів, недосконалість податкового законодавства та інші.

2.2 Аналіз формування, розподілу та використання прибутку акціонерного товариства

Аналіз фінансових результатів на підприємстві має певну послідовність дій, яка складає алгоритм аналізу. До складу головних та обов'язкових елементів аналізу входять такі пункти: дослідження змін кожного показника за певний період часу, який аналізується; дослідження структури відповідних показників та їх зміни; вивчення динаміки зміни показників фінансових результатів за декілька звітних періодів; виявлення факторів та причин зміни показників прибутку та їх кількісна оцінка.

Основними показниками, що визначають результативність та економічну доцільність функціонування підприємства є дохід (виручка) від реалізації продукції та чистий прибуток.

Першим кроком аналізу фінансових результатів підприємства є дослідження абсолютної величини фінансового результату (рис. 2.1).

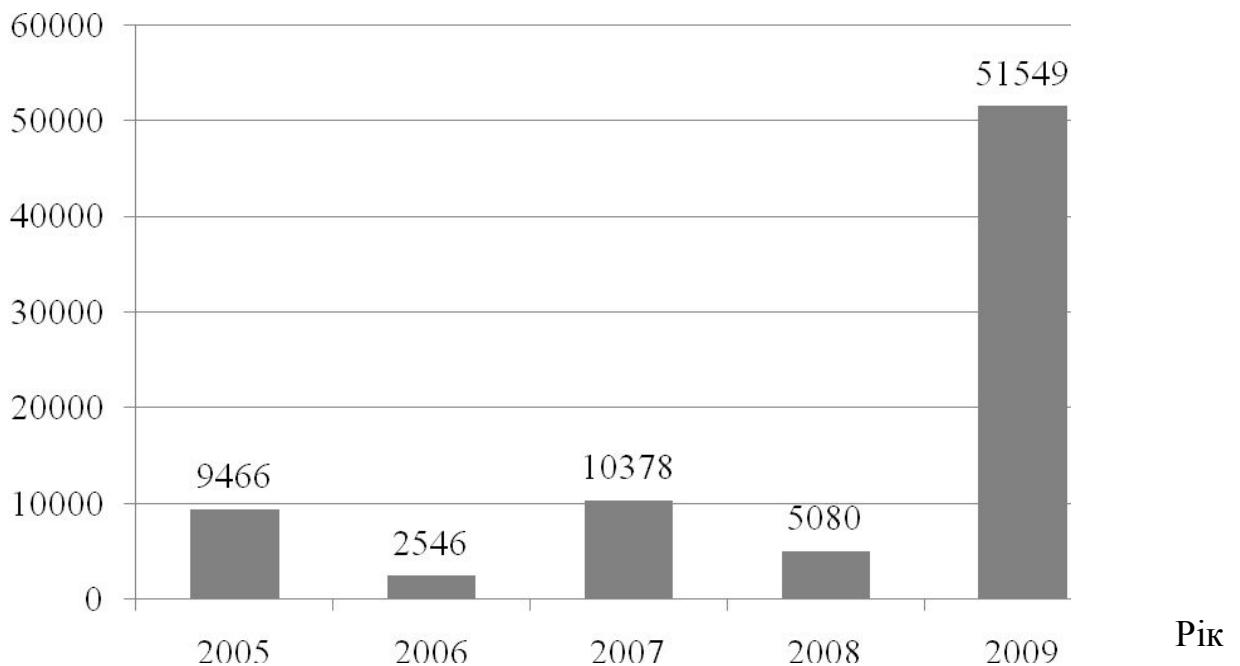

Рисунок 2.1 – Динаміка чистого прибутку ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», тис.грн.

Як свідчить рис. 2.1 ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» суттєво збільшив розмір чистого прибутку в 2009 році, який склав 51549 тис. грн.. Це свідчить про покращення результатів діяльності підприємства саме в той період, коли весь світ поглинула світова фінансова криза.

Розглянемо порядок формування чистого прибутку ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 роки (табл. 2.10). Вихідними даними для проведення даного аналізу є форма 2 «Звіт про фінансовий результат» за 2005 – 2009 рр. (Додаток Б).

Таблиця 2.10 – Динаміка прибутку ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 рр., тис. грн.

Показники	Роки					Відхилення 2009 р. до 2005 р.	
	2005	2006	2007	2008	2009	2005 р.	2007 р.
Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	106 833	154 012	175951	238749	338465	231632	162514
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	103313	150202	171294	234547	336141	232828	164847
Валовий прибуток підприємства	34797	35 288	46480	59168	116025	81228	69545
Прибуток від операційної діяльності	15736	10035	11189	14148	73643	57907	55454
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	13367	6558	15147	10542	74901	61534	59754
Прибуток від звичайної діяльності	9466	2547	10381	5077	51828	42362	41447
Чистий прибуток підприємства	9 466	2 547	10378	5080	51549	42083	41171

Аналізуючи дані таблиці 2.10 можна відмітити, що дохід від реалізації продукції в 2009 р. становить 338465 тис. грн., що на 231632 тис. грн. більше ніж у 2005 р. Це досить позитивна тенденція у діяльності підприємства.

Спостерігається також зростання суми чистого доходу. Так його значення в 2009 р. на 232828 тис. грн. більше в порівнянні з 2005 р. і становить 336141 тис. грн.

Валовий прибуток збільшився на 81228 тис. грн. у порівнянні з 2005 р. і складає в звітному році 116025 тис. грн.

Як свідчать наведені дані прибуток від операційної діяльності має тенденцію до зростання, його значення проти базисного року збільшилося на

57907 тис. грн. і в 2009 р. становить 73643 тис. грн.. Слід зазначити, що прибуток від звичайної діяльності протягом п'яти років теж зріс на 42362 тис. грн., незважаючи на несприятливий вплив зовнішніх факторів.

Як свідчать дані таблиці сума чистого прибутку за аналізований період суттєво зросла на 42083 тис. грн..

Крім аналізу динаміки прибутку ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» проаналізуємо рівень, динаміку та структуру витрат підприємства в сфері загальногосподарської операційної діяльності та в процесі здійснення інвестиційних та фінансових господарських операцій за період 2005 – 2009 рр. (Додаток Г).

Як свідчать дані додатку Г (табл. Г.1) загальні витрати підприємства за п'ять років збільшилися на 410338 тис. грн.. Найбільшу питому вагу у витратах підприємства складають інші операційні витрати, їх частка в 2009 році становить 52 %, в 2007 році – 51 % та в 2005 році – 49 %. В останньому році порівняно з 2005 роком дане значення збільшилося на 220568 тис. грн., а в порівнянні з 2007 роком на 150596 тис. грн. До даних витрат включають: собівартість реалізованих виробничих запасів; сумнівні (безнадійні) борги; збитки від уцінки запасів та від операційних курсових різниць; визнані економічні санкції; відрахування для забезпечення майбутніх операційних витрат; інші витрати, що виникають у процесі операційної діяльності підприємства, крім витрат, що включаються до собівартості продукції, робіт, послуг.

Велику питому вагу займає собівартість реалізованої продукції, її частка в 2009 р. складає 38 % (в абсолютному вимірі 220116 тис. грн.), що на 151600 тис. грн. більше в порівнянні з 2005 р., та на 95302 тис. грн. в порівнянні з 2007 роком.

За аналізований період адміністративні витрати зросли на 17809 тис. грн., що складає 5 % в загальній сумі витрат. До складу адміністративних витрат відносяться загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства: основна та додаткова

заробітна плата управлінського (керуючого) персоналу з відрахуваннями на соціальне страхування; витрати на службові відрядження апарату управління підприємством; витрати на управління основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання та ін.); витрати на зв'язок; витрати, пов'язані з підготовкою (навчанням) і перепідготовкою кадрів та інші витрати загальногосподарського призначення.

Питома вага витрат на збут зменшилася в порівнянні з 2005 р. на 2 %. В 2005 році дані витрати склали 7302 тис. грн., а в 2009 році вже 12640 тис. грн. До складу витрат на збут включаються: витрати, пов'язані з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг; витрати на утримання підрозділів, що займаються збутом продукції, товарів, робіт, послуг; витрати на рекламу продукції, товарів; витрати на доставку продукції споживачам; витрати на пакувальні матеріали, які витрачаються для затарювання готової продукції; витрати на ремонт тари та на передпродажну підготовку товарів; витрати на оплату праці продавців, торгових агентів і працівників підрозділів, що забезпечують збут, а також витрати на відрядження цих працівників; витрати на транспортування готової продукції, товарів; витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів та інші витрати.

Зросла частка інших витрати на 12014 тис. грн. в 2009 році порівняно з 2005 роком. До складу інших витрат включають: собівартість реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів; витрати від неопераційних курсових різниць; витрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів; інші витрати, що виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

В результаті фінансової діяльності підприємство в 2009 році понесло 6698 тис. грн. витрат, це на 3009 тис. грн. більше ніж в 2005 році. У складі фінансових витрат враховуються витрати на сплату відсотків за

користування кредитами, отриманими за облігаціями, випущеними за фінансовою орендою, та інші витрати підприємства, пов'язані з залученням позикового капіталу.

Проаналізувавши динаміку прибутку, а також оцінивши витрати, які були здійсненні на підприємстві необхідно розглянути ще одне важливе питання – як розподіляється чистий прибуток на підприємстві.

На ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» розподілу підлягає чистий прибуток, тобто прибуток, що залишився в розпорядженні підприємства після сплати податків та інших обов'язкових платежів.

Розподіл чистого прибутку – один з напрямів внутрішньо фірмового планування, значення якого в ринкових умовах зростає. Порядок розподілу і використання чистого прибутку на підприємстві фіксується в статуті підприємства.

При прийнятті рішень про розподіл чистого прибутку підприємство повинно знайти оптимальне співвідношення у спрямуванні додаткових фінансових ресурсів на цілі виробничо-технічного розвитку, соціального розвитку, матеріального заохочення працівників та інші цілі.

Більш детально розглянемо куди саме направляються кошти під час розподілу чистого прибутку в таблиці 2.11 використавши Додаток В.

Таблиця 2.11 – Розподіл чистого прибутку на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»

Показник	Рік					Відхилення 2009 р. до	
	2005	2006	2007	2008	2009	2005 р.	2007 р.
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	13367	6558	15147	10542	74901	61534	59754
Податок на прибуток, тис. грн.	3901	4011	4766	5465	23073	19172	18307
Чистий прибуток, тис. грн.	9466	2547	10378	5080	51549	42083	41171
Розподіл чистого							

прибутку:							
До резервного фонду, тис. грн.	603	473	127	519	254	-349	127
Нерозподілений прибуток, тис. грн.	8863	2074	10251	4561	46988	38125	36737
Частка від чистого прибутку, %:							
до резервного фонду	6,37	18,57	1,22	10,22	0,49	-5,88	-0,73
нерозподілений прибуток	93,63	81,43	98,78	89,78	99,51	5,88	0,73

За аналізований період підприємство здійснювало відрахування тільки в резервний фонд у розмірі 6,37 %, 1,22 %, 0,49 % відповідно за 2005 р., 2007 р. та 2009 рік. Виходячи з цього можна сказати, що відрахування до резервного фонду в 2007 році здійснювалися з порушенням, оскільки щороку необхідно відраховувати 5 % з чистого прибутку доки не буде сформований резервний фонд у розмірі 15 % статутного капіталу. Ці кошти використовуються на додаткові витрати виробничого і соціального розвитку підприємства, на поповнення його оборотних коштів, покриття збитків та інші заходи, передбачені засновницькими документами акціонерного товариства.

За 2005 – 2009 рр. підприємство не виплачувало дивіденди власникам акцій. Таким чином, нерозподілений прибуток акціонерного товариства в 2009 році становить 46988 тис. грн., що на 38125 тис. грн. більше ніж в 2005 році. Даний показник свідчить про фінансову стабільність, про достатність джерела для подальшого розвитку. Дані кошти підприємство використає для розширення виробництва та оновлення технологій.

Підприємство ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» складає форму № е-35кв ПРОМ «Кошторис витрат фінансованих з чистого прибутку підприємства». Приклади даних форм за 2006 – 2010 рр. наведені у додатку Д. Даний документ більш детально надає інформацію, куди саме підприємство використовує власні кошти. Для узагальнення даних кошторису витрат складемо таблицю 2.12.

Проаналізувавши дану таблицю, можна сказати, що кількість власних коштів для розвитку підприємства за 2006 – 2009 роки збільшилася на 17608,5 тис. грн.. В 2006 році 4,4 % (1586,4 тис. грн.) ресурсів було направлено на капітальні вкладення виробничого та невиробничого призначення, а 4,5 % (1648,9) на придбання та введення в дію основних фондів. Враховуючи всі витрати залишок чистого прибутку в даному році становив 32617,6 тис. грн.. В 2009 році у розпорядженні підприємства знаходилося 53924,1 тис. грн., з них на капітальні вкладення було витрачено 22,8 % (12295,3 тис. грн.), а на введення в дію основних фондів – 12,1 % (6537,3 тис. грн.). Більшість капітальних вкладень на придбання машин, устаткувань, інструментів, необоротних матеріальних активів, введення в дію основних фондів мають виробничий характер. Це пояснюється специфікацією діяльності підприємства та віднесення його до машинобудівної галузі.

В 2010 році планується отримати прибуток в розмірі 26477,3 тис. грн.. Даних коштів недостатньо для фінансування запланованих витрат у сумі 85223,1 тис. грн., для придбання машин, устаткувань, інструментів та здійснення будівельно-монтажних робіт. Тому підприємство скоріш за все буде залучати грошові кошти у вигляді банківського кредиту та фінансового лізингу.

Таблиця 2.12 – Кошторис витрат фінансованих з чистого прибутку, тис. грн.

№ п/п	Показники	Рік				План на 2010 рік	Відхилення 2009 р. від 2006 р.
		2006	2007	2008	2009		
1	Джерела інвестицій (власні кошти)	36315,6	46241,3	52170,8	53924,1	28737,9	17608,5
1.1.	прибуток залишена у розпорядженні підприємства	34204,0	44109,0	49062,0	-	-	-34204
1.2.	прибуток звітного року	2547,0	10378,0	5080,0	51759,0	26477,3	49212
1.3.	нерозподілений прибуток минулих	31657,0	33731,0	43982,0	-	-	-31657

	років						
1.4.	нарахована амортизація за звітний рік	2111,6	2132,3	3108,8	2165,1	2260,6	53,5
2	Капітальні вкладення, всього	1586,4	6036,9	10175,6	12295,3	85223,1	10708,9
2.1.	в т.ч. виробничі	1524,4	4581,7	8783,7	10680,6	79771,3	9156,2
	— машини, устаткування, інструмент	1045,4	4237,3	8421,5	9946,4	30389,8	8901
	— будівельно-монтажні роботи	-	-	-	-	49081,5	-
	— необоротні матеріальні активи	166,9	157,8	278,8	427,5	-	260,6
	— інші	312,1	186,6	83,4	306,7	-	-5,4
2.2.	у т.ч. невиробничі	42,8	64,4	3,5	66,2	134,5	23,4
	— машини, устаткування, інструмент	11,8	24,3	1,2	65,9	134,5	54,1
	— інші	31,0	40,1	2,3	0,3	-	-30,7
2.3.	Придбання об'єктів нерухомості	-	-	-	783,8	-	783,8
2.4.	Нематеріальні активи	19,2	1390,8	1388,4	764,7	5317,3	745,5
3	Введення в дію ОФ, всього	1648,9	4180,5	8508,3	6537,3	-	4888,4
3.1.	у т.ч. виробничого призначення	1441,2	3952,1	8221,9	6057,6	-	4616,4
3.2.	невиробничого	42,9	61,9	3,5	67,3	-	24,4
3.3	необоротні матеріальні активи	141,0	166,5	273,3	412,4	-	271,4
3.4	нематеріальні активи	23,8	0,0	9,6	-	-	-23,8
4	Залишок чистого прибутку	32617,6	38072,1	38886,4	39463,7	-58745,8	6846,1

Отже, в даному пункті ми проаналізували фінансові результати підприємства і дослідили абсолютну величину фінансового результату. В нашому випадку він має форму прибутку, тобто підприємство працює рентабельно. Дослідивши чистий прибуток в динаміці спостерігали його значне збільшення в 2009 році порівняно з 2005 роком. Розглянули як саме розподіляється прибуток та на які цілі використовується. Зробивши відповідний аналіз всіх даних можна зробити висновок, що в 2009 році підприємство знаходилося в найкращому становищі в порівнянні з іншими аналізованими періодами.

2.3 Оцінка показників рентабельності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»

Абсолютна величина прибутку досить важлива, коли мова йде про фінансові ресурси, що можуть бути використані підприємством. Однак для характеристики ефективності господарювання цього абсолютного показника недостатньо. Показники рентабельності більш повно ніж прибуток, характеризують кінцеві результати господарської діяльності, тому що їхня величина показує співвідношення ефекту з наявними чи використаними ресурсами. Рентабельність – це відносний показник інтенсивності підприємства, що характеризує рівень прибутковості.

Показники рентабельності можна диференціювати за кількома групами: по-перше, показники, що характеризують окупність витрат виробництва й рентабельність інвестиційних проектів; по-друге, показники, що характеризують рентабельність діяльності; по-третє, показники, що характеризують прибутковість капіталу і його частин.

На практиці обчислюються наступні показники рентабельності: рентабельність діяльності; рентабельність виробництва продукції; рентабельність власного капіталу (ROE); рентабельність активів (ROA). Розглянемо показники рентабельності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Показники рентабельності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»

Показники	Роки					Відхилення 2009 р. до	
	2005	2006	2007	2008	2009	2005 р.	2007 р.
Коефіцієнт рентабельності активів	0,082	0,021	0,075	0,029	0,205	0,123	0,13
Коефіцієнт рентабельності	0,136	0,035	0,132	0,059	0,461	0,325	0,329

власного капіталу							
Коефіцієнт рентабельності виробництва продукції	0,220	0,119	0,171	0,157	0,296	0,076	0,125
Рентабельність діяльності підприємства	0,092	0,017	0,061	0,022	0,153	0,061	0,092
Валова рентабельність продажу	33,681	23,494	27,134	25,227	34,517	0,836	7,383
Операційна рентабельність продажу	15,231	6,680	10,619	6,032	21,908	6,677	11,289

Ефективність використання активів підприємства показує коефіцієнт рентабельності активів. Даний показник знаходиться в межах нормативного значення (>0) і значно збільшився в 2009 році на 0,123 пункти, що є звісно позитивною тенденцією.

Показник рентабельності власного капіталу становить інтерес насамперед для інвесторів. Він показує, який прибуток приносить кожна інвестована грошова одиниця власного капіталу. Як видно з розрахунків рентабельність власного капіталу в 2009 році збільшилася на 0,325 пункти в порівнянні з 2005 роком. Ситуація непогана, але керівництву ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» слід суттєвіше нарощувати даний показник.

Рентабельність виробництва продукції протягом 2009 року збільшилася у порівнянні з 2005 роком на 0,076 пункти, що свідчить про зростання прибутковості підприємства від основного виду діяльності.

Проаналізувавши показник рентабельності діяльності спостерігається тенденція до його збільшення на 0,061 пункти, тобто доходність реалізованої продукції зросла, але підприємство має здійснювати певні фінансові заходи, щоб даний показник почав суттєво зростати.

Валова рентабельність продажу за аналізовані роки збільшилася на 0,836 пункти, що свідчить про ефективне використання матеріальних ресурсів та виробничого персоналу.

Операційна рентабельність продажу в 2005 році становила 15,231, а в 2009 році – 21,908. Зростання даного показника свідчить про ефективне

здійснення операційної діяльності та високий рівень ефективності управління підприємством та його збутовою діяльністю.

Оскільки на підприємстві спостерігається зростання показників рентабельності, про те вони є занадто низькими, про що свідчить:

- кожна гривня використаних оборотних активів приносить лише 20,5 копійки чистого прибутку.

- з 1 грн. інвестованої у розширення виробництва завод отримує 46,1 коп. чистого прибутку, що є досить незначним;

- підприємство отримує 15,3 коп. прибутку на 1 грн. витрат, що є підтвердженням низької рентабельності виробництва продукції;

- на 1 грн. реалізованої продукції припадає 29,6 коп. чистого прибутку.

Розрахунок вищевказаних показників рентабельності, їх аналіз дозволяє керівництву підприємства зорієнтуватися в економічному рівні вирішення відповідних питань і вжити необхідних заходів для поліпшення фінансового стану підприємства.

При аналізі коефіцієнтів рентабельності найбільш широке розповсюдження отримала факторна модель фірми «DuPont». Призначення моделі – визначити чинники, які впливають на ефективність роботи підприємства та оцінити цей вплив. Оскільки існує велика кількість показників рентабельності, аналітики цієї фірми обрали один. На їх думку найбільш важливий – рентабельність власного капіталу. Для проведення аналізу необхідно змодельювати факторну модель коефіцієнта рентабельності власного капіталу. Дана модель має наступний вигляд (формула 2.1):

$$ROE = K_{чрд} \times P_v \times K_{фз} \quad (2.1)$$

де ROE – рентабельність власного капіталу;

$K_{чрд}$ – чиста рентабельність діяльності;

P_v – коефіцієнт оборотності сукупних активів;

$K_{фз}$ – коефіцієнт фінансової залежності.

Для проведення факторного аналізу рентабельності підприємства можливе використання будь-яких прийомів елімінування. Ми використаємо один з найбільш простих – прийом абсолютних різниць. Для зручності розрахунку впливу чинників на коефіцієнт рентабельності власного капіталу побудуємо таблицю 2.14.

Таблиця 2.14 – Вихідні дані для проведення факторного аналізу сукупного капіталу

Показники	Рік		Відхилення 2009 р. до 2007 р.
	2007	2009	
Чистий прибуток, тис. грн.	10378	51549	41171
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	171294	336141	164847
Сукупні активи, тис. грн.	58678	305723	147645
Власний капітал, тис. грн.	33540	137645	54105
Чиста рентабельність діяльності (продажів)	0,061	0,153	0,092
Ресурсовіддача (коефіцієнт оборотності сукупних активів)	1,229	1,334	0,105
Коефіцієнт фінансової залежності	1,778	2,254	0,476
Рентабельність сукупного капіталу, %	0,132	0,461	0,329

Як видно з таблиці 2.14, за аналізований період відбулося збільшення рентабельності власного капіталу на 0,329.

Розрахунки дають можливість виявити вплив основних факторів на прибуток, а саме:

зміни коефіцієнта рентабельності власного капіталу змінам показника чистої рентабельності продажу, які визначимо за наступною формулою 2.2:

$$ROE^{чрд} = \Delta K_{чрд} \times P_B^0 \times K_{фз}^0 = 0,092 \times 1,229 \times 1,778 = 0,202 \quad (2.2)$$

де $ROE^{чрд}$ – показник впливу чистої рентабельності діяльності на рентабельність власного капіталу

$\Delta K_{чрд}$ – приріст чистої рентабельності діяльності;

P_B^0 – коефіцієнт оборотності сукупних активів за базисний

період;

$K_{\Phi 3}^0$ – коефіцієнт фінансової залежності за базисний період.

- зміни коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок зміни показника ресурсовіддачі (формула 2.3):

$$ROE^B = K_{\text{чрд}}^1 \times \Delta P_B \times K_{\Phi 3}^0 = 0,153 \times 0,105 \times 1,778 = 0,029 \quad (2.3)$$

де ROE^B – показник впливу ресурсовіддачі на рентабельність власного капіталу;

$K_{\text{чрд}}^1$ – чиста рентабельність діяльності у звітньому періоді;

ΔP_B – приріст коефіцієнта оборотності сукупних активів.

- зміни коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок зміни коефіцієнта фінансової залежності (формула 2.4):

$$ROE^{\Phi 3} = K_{\text{чрд}}^1 \times P_B^1 \times \Delta K_{\Phi 3} = 0,153 \times 1,334 \times 0,476 = 0,098 \quad (2.4)$$

де $ROE^{\Phi 3}$ – показник впливу коефіцієнта фінансової залежності на рентабельність власного капіталу;

P_B^1 – коефіцієнт оборотності сукупних активів у звітньому періоді;

$\Delta K_{\Phi 3}$ – приріст коефіцієнта фінансової залежності.

Сума впливу трьох наведених факторів відповідає загальній зміні рентабельності за аналізуємий період (формула 2.5):

$$\Delta ROE = ROE^{\text{чрд}} + ROE^B + ROE^{\Phi 3} = 0,202 + 0,029 + 0,098 = 0,329 \quad (2.5)$$

де ΔROE – приріст рентабельності власного капіталу.

З зазначеної моделі можемо зробити висновок, що рентабельність власного капіталу підприємства збільшилася за рахунок чистої рентабельності продажів на 0,202, оборотності активів на 0,029 та структури джерел коштів на 0,098, які були інвестовані в підприємство. Важливість зазначених показників пояснюється тим, що вони в деякому значенні узагальнюють усі боки фінансово-господарчої діяльності підприємства: перший чинник узагальнює звіт про фінансові результати, другий – актив балансу, третій – пасив балансу [8, с. 207 – 209].

ТОМНА РОБОТА

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

3.1 Порівняльний аналіз ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» з конкурентами та факторний аналіз прибутковості

Для оцінки ефективності діяльності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» буде доцільно здійснити порівняльний аналіз за окремими показниками даного підприємства з його конкурентами. Це дозволить з'ясувати яке місце посідає товариство в галузі машинобудування

пов'язане з розробкою, виробництвом та реалізацією високоефективного насосного обладнання. Даний ринок є високо конкурентним, що пояснюється перш за все зростанням конкуренції на зарубіжних ринках, введенням в Російській Федерації законодавчих актів, які підтримують російських виробників і стримують доступ іноземних товарів, у тому числі і з України.

Сьогодні машинобудування в Україні як галузь промисловості переживає складні часи, що негативно впливає на діяльність підприємств. Індекс промислової продукції за 2009 р. становив 78,1 %. На підприємствах машинобудування індекс виробництва за 2009 р. становив 54,9 %. Частка машинобудівних підприємств у загальному обсязі реалізованої промислової продукції України на кінець 2009 р. становила 11,1 %. В цілому менші обсяги виробництва у машинобудуванні у 2009 р. проти попереднього року спричинені дією таких негативних факторів:

- скорочення зовнішнього попиту на вітчизняну машинобудівну продукцію, спричинене рецесійними процесами у світовій економіці, привело до втрат експортерами зовнішніх ринків збуту. Враховуючи високу залежність машинобудівної галузі від традиційних зовнішніх ринків збуту продукції (головним чином, російського) та низький рівень диверсифікації зовнішніх ринків, даний фактор виступає суттєвим обмеженням щодо розвитку машинобудування;

- зменшення попиту на внутрішньому ринку, пов'язане зі зниженням купівельної спроможності вітчизняних споживачів;

- скорочення обсягів фінансування майже з усіх джерел (обмеження кредитування, встановлення більш жорстких умов отримання кредитів, підвищення відсоткових ставок по кредитах внаслідок погіршення ліквідності банківських установ) призвело до різкого звуження внутрішнього ринку, що, передусім, негативно позначилося на розвитку видів економічної діяльності, орієнтованих переважно на внутрішній ринок (будівництво, машинобудування, харчова промисловість) та, відповідно, зменшило попит у суміжних галузях;

- вплив капіталу, зниження можливості рефінансування корпоративних зовнішніх боргів, недовіра до банківської системи;

- курсова нестабільність. Суттєва девальвація гривні призвела до зростання собівартості виробництва, яке використовує в проміжному споживанні матеріальні ресурси імпортного походження.

Оскільки покупка продукції машинобудування потребує довгострокових інвестицій, активізація попиту на неї можлива після відновлення економічної активності і банківського сектору.

Порівняльний аналіз (табл. 3.1) надасть інформацію про те чи ефективно використовуються фінансові ресурси, чи раціональне співвідношення власних і залучених коштів на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш». Для даного аналізу були виділені наступні конкуренти:

- ВАТ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання ім. М. В. Фрунзе» (м. Суми);

- ВАТ «Свеський насосний завод» (Сумська область, Ямпільський район, смт. Свеса);

- ВАТ «Кіровоградський завод гідравлічних машин «Цукрогідромаш» (м. Кіровоград).

Таблиця 3.1 – Порівняння фінансово - господарської діяльності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» з конкурентами в 2009 році

Показники	ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»	ВАТ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання ім.М.В.Фрунзе»	ВАТ «Свеський насосний завод»	ВАТ «Кіровоградський завод гідравлічних машин «Цукрогідромаш»
Валюта балансу, тис.грн.	305723	3710597	66472	13917
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	336141	3308280	24884	3450
Чистий прибуток	51549	403254	-14	-1172

(збиток) підприємства, тис.грн.				
Коефіцієнт зносу	0,505	0,620	0,73	0,599
Коефіцієнт автономії	0,450	0,296	0,527	0,687
Коефіцієнт рентабельності активів	0,205	0,109	-0,0002	-0,085
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,461	0,439	-0,0004	-0,175
Рентабельність діяльності підприємства	0,153	0,122	- 0,0006	-0,339

Найбільш потужним підприємством представленим в таблиці 3.1 є ВАТ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання ім. М. В. Фрунзе». Його активи складають 3710597 тис. грн., що на 3404874 тис. грн. більше ніж активи ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», а виручка від реалізації продукції переважає на 2972139 тис. грн.. Виходячи з цього прибуток товариства складає 403254 тис. грн.. Це пояснюється тим, що діяльність ВАТ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання ім.М.В.Фрунзе» є більш різноманітною, окрім насосів вони виготовляють обладнання для нафтової і газової промисловості, устаткування для хімічної промисловості, центрифуги, компресори і компресорні установки, обладнання для виробництва електроенергії та інше. Аналізуючи коефіцієнти зносу, автономії, рентабельності активів, власного капіталу та діяльності підприємства, можна сказати, що вони є гіршими в порівнянні з аналогічними показниками ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», що свідчить про більш ефективну діяльність нашого підприємства.

Найбільш доцільно буде здійснювати порівняльний аналіз із ВАТ «Свеський насосний завод» та ВАТ «Кіровоградський завод гідравлічних машин «Цукрогідромаш», оскільки їх діяльність базується тільки на виробництві різних видів насосів. Дані товариства є недосить масштабними, їх активи складають 66472 тис. грн. та 13917 тис. грн.

відповідно. Підприємства в період кризи зазнали суттєвих збитків, що в свою чергу вплинуло на те, що даний вид діяльності став нерентабельним. Матеріальна база акціонерних товариств має високий ступінь зношеності, при цьому коефіцієнт автономії знаходиться в межах нормативного значення і становить 52,7 % та 68,7 % відповідно. Даний показник є набагато кращим ніж на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш».

Провівши порівняльний аналіз ми прийшли до висновку, що ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» один із лідерів на ринку по виробництві насосів, не зважаючи на всі негативні фактори та фінансову кризу 2009 року підприємство не втратило клієнтів та їх довіри, бо на сьогоднішній день товариство має все необхідне для створення високоефективного насосного обладнання: власну конструкторську базу, добре оснащене виробництво з сучасними технологіями. Наявність комплексу лабораторій дає можливість забезпечити високу якість насосів, яку випускає підприємство. Таким чином, продукція, яка виробляється заводом зазнає значної конкуренції, при чому не лише на українському ринку, а й на закордонних ринках.

Досить високий рівень конкуренції в машинобудівній галузі сприяє виникненню різних видів ризиків, тому доцільно буде здійснити факторний аналіз прибутку від реалізації продукції і з'ясувати, які саме фактори впливають на дану величину.

Прибуток відображає загальний фінансовий результат виробничо – господарської діяльності підприємства і його максимізація є домінуючою проблемою будь – якого суб'єкта господарювання.

На формування прибутку підприємства впливають різноманітні фактори. У загальному вигляді ці фактори можна класифікувати на зовнішні та внутрішні. Внутрішні фактори поділяються на виробничі та позавиробничі. Виробничі фактори характеризують наявність і використання засобів і предметів праці, трудових і фінансових ресурсів і, в свою чергу, поділяються на інтенсивні та екстенсивні. Екстенсивні фактори впливають на процес одержання прибутку через кількісні зміни: обсягу

засобів і предметів праці, фінансових ресурсів, часу роботи обладнання, чисельності персоналу, фонду робочого часу тощо. Інтенсивні фактори впливають на процес отримання прибутку через якісні зміни: підвищення продуктивності обладнання і його якості, застосування прогресивних видів матеріалів і удосконалення технології їх обробки, прискорення обертання оборотних засобів, підвищення кваліфікації і продуктивності праці персоналу, зниження матеріалоємності продукції, удосконалення організації праці і більш ефективного використання фінансових ресурсів. До позавиробничих факторів належать, наприклад, постачальницько-збутова і природоохоронна діяльність, соціальні умови праці і побуту.

Проведемо факторний аналіз прибутку від реалізації, тобто розглянемо вплив факторів першого порядку на розмір даного прибутку (табл. 3.2).

За аналізований період відбулося збільшення обсягу реалізованої продукції на 96 % ($336141 : 171294 \times 100 - 100$), при цьому собівартість продукції збільшилася на 76 % ($220116 : 124814 \times 100 - 100$). Це призвело до збільшення суми прибутку від реалізації продукції на 69545 тис. грн. або на 149 %.

Таблиця 3.2 – Вихідні дані для проведення факторного аналізу прибутку від реалізації, тис. грн.

Показник	2007 р.	По базису на фактично реалізовану продукцію	2009 р.
1. Реалізація продукції в оптових цінах підприємств (без ПДВ)	171294	295804	336141
2. Повна собівартість продукції	124814	193702	220116
3. Прибуток від реалізації продукції	46480	102102	116025

Попередні розрахунки дають можливість виявити вплив основних факторів на прибуток, а саме:

- зміна відпускних цін на продукцію обчислюється як різниця між виручкою від реалізації товарної продукції у діючих цінах і реалізацією у звітному році за цінами базисного року:

$$\Delta P_1 = 336141 - 295804 = 40337 \text{ тис. грн.}$$

Отже, за рахунок збільшення відпускних цін прибуток від реалізації збільшився на 40337 тис. грн..

- зміна обсягу реалізації продукції обчислюється з урахуванням коефіцієнта зростання обсягу реалізації:

$$k_1 = 295804 : 171294 = 1,7269,$$

$$\Delta P_2 = 46480 \times (1,7269 - 1) = 33786 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, за рахунок зростання обсягу реалізації продукції у звітному році прибуток від реалізації продукції збільшився відповідно на 33786 тис. грн..

- зміна у структурі реалізованої продукції обчислюється з урахуванням рентабельності окремих видів виробів:

$$\Delta P_3 = 102102 - 46480 \times 1,7269 = 21836 \text{ тис. грн.}$$

За рахунок збільшення частки рентабельності продукції у загальному обсязі реалізації в аналізованому періоді зростання прибутку становить 21836 тис. грн..

- зміна собівартості реалізованої продукції обчислюється з урахуванням можливого одержання економії витрат:

$$\Delta P_4 = 220116 - 193702 = 26414 \text{ тис. грн.}$$

На ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за рахунок зміни цього показника - фактора прибуток зменшився на 26414 тис. грн..

Узагальнений вигляд впливу окремих показників-факторів на зміну прибутку за аналізований період представлено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Результати факторного аналізу прибутку акціонерного товариства

Показники-фактори, що впливають на прибуток	Зміна прибутку, тис. грн.
Обсяг реалізації продукції	+ 33786
Структура та асортимент продукції	+ 21836
Собівартість продукції	- 26414
Відпускні ціни	+ 40337
Разом	+ 69545

Як свідчать дані табл. 3.3, загальна зміна прибутку від реалізації становить 69545 тис. грн. Наведені в таблиці розрахунки дають змогу зробити висновки, що на приріст прибутку найбільше вплинуло збільшення відпускних цін на 40337 тис. грн. та обсяг реалізації продукції на 33786 тис. грн. [77, с. 12 – 16].

Отже, даний факторний аналіз допоміг зрозуміти за рахунок чого збільшився прибуток від реалізації і в майбутньому підприємство може зорієнтуватися на що в першу чергу їм треба звернути увагу, щоб максимізувати свій прибуток. Таким чином, проведення факторного аналізу фінансових результатів діяльності підприємства дозволяє передбачити можливість банкрутства. На підставі його результатів необхідно розробити заходи, спрямовані на підвищення доходності та зміцнення фінансового стану підприємства. Факторний аналіз прибутку надзвичайно важливий для визначення резервів зростання прибутку підприємства.

3.2 Максимізація прибутку шляхом оптимізації обсягу виробництва і витрат

Найважливішою умовою одержання прибутку є відповідний ступінь розвитку виробництва, який забезпечує перевищення виручки від реалізації продукції над витратами для її виробництва і збуту. Головний факторний ланцюжок, що формує прибуток, пов'язує послідовно між собою витрати, обсяг виробництва та прибуток.

Показники, які входять у цю схему, повинні перебувати під постійною увагою та контролем. Даний підхід в організації системи управління витратами називається «директ-костинг» (direct cost). Роль її у зв'язку з переходом до ринкових відносин зростає. Використання цієї системи в управлінні підприємством дозволяє приймати найбільш ефективні рішення на основі аналізу

функціональної математичної залежності між собівартістю, обсягом виробництва та прибутком.

Сутність системи директ-костинг полягає у поділі витрат на виробництво на змінні та постійні залежно від зміни обсягу виробництва. Змінні витрати змінюються прямо пропорційно зміні обсягу виробництва та збуту продукції. До них належать: витрати на сировину та матеріали, заробітна плата основних виробничих робітників, паливо та енергія на технологічні цілі та інші видатки. Постійні витрати не залежать від зміни обсягу виробництва та збуту продукції, а зумовлені їхньою організацією і тривалістю звітного періоду. До них належать: орендна плата, проценти за користування кредитами, нарахована амортизація основних фондів, деякі види заробітної плати керівників підприємства та інші видатки.

Собівартість продукції обліковується і планується тільки в частині змінних виробничих витрат. Постійні видатки при цьому повністю списуються за рахунок звітного періоду (маржинального доходу), тобто зменшують маржу.

Таким чином, маржинальний дохід, або маржа, являє собою різницю між виручкою від реалізації та змінними витратами. З іншого боку, це сума постійних видатків і прибутку. Ця обставина дозволяє будувати багатоступінчасті звіти, що важливо для деталізації аналізу [45, с. 56 – 57].

Для більшої наглядності даних взаємозв'язків ми проведемо операційний аналіз, який базується на розрахунку таких показників: валова маржа, точки беззбитковості, запас фінансової міцності та ефект операційного важеля, тому операційний аналіз досить часто називають аналізом беззбитковості [79, с. 96 – 104].

Далі доцільно буде розрахувати та проаналізувати основні елементи операційного аналізу за 2005 – 2009 роки (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Основні показники операційного аналізу за 2005 – 2009 роки

Показник	Роки	Відхилення
----------	------	------------

	2005	2006	2007	2008	2009	2009 р. до 2005 р.
1. Виручка від реалізації, тис. грн.	103313	150202	171294	234547	336141	232828
2. Змінні витрати, тис. грн.	68516	114914	124814	175379	220116	151600
3. Постійні витрати, тис. грн.	13261	13179	14529	9782	36234	22973
4. Валова маржа, тис. грн.	34797	35288	46480	59168	116025	81228
5. Прибуток, тис. грн.	21536	22109	31951	49386	79791	58255
6. Коефіцієнт валової маржі	0,34	0,23	0,27	0,25	0,35	0,01
7. Точка безбитковості, тис. грн.	39372	56095	53544	38776	104975	65603
8. Запас фінансової міцності, тис. грн.	63940	94106	117749	195770	231165	167225
9. Коефіцієнт запасу фінансової міцності	0,62	0,63	0,69	0,83	0,69	0,07
10. Сила впливу операційного важелю	1,62	1,60	1,45	1,20	1,45	-0,17

Таким чином, розрахувавши основні показники операційного аналізу, можна зробити висновок про фінансовий стан діяльності та про операційний ризик діяльності, тобто той ризик, який притаманний операційній діяльності підприємства.

Головною метою підприємства є максимізація валової маржі, оскільки саме вона є межею покриття постійних витрат і формуванням прибутку. В 2005 році вона становила 34797 тис. грн., що на 81228 тис. грн. менше ніж в 2009 році. Для проведення операційного аналізу важливого значення набуває не стільки абсолютний показник валової маржі, скільки відносний, зокрема коефіцієнт валової маржі. Він показує, що 35 % в обсязі реалізації може бути використано для покриття постійних витрат та формування прибутку підприємства. Даний показник коливається в межах 23 % – 35 %.

Точка безбитковості показує той обсяг продажу, за якого підприємство має змогу відшкодувати всі свої витрати, не одержуючи прибутку. На ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» даний показник за аналізований період збільшився на 65603 тис. грн. і знаходиться на рівні 104975 тис. грн..

Для оцінки операційного ризику використовується коефіцієнт запасу фінансової міцності. На заводі він становить 0,69. Це означає те, що зменшення обсягів реалізації на 69 % приведе до положення в точці беззбитковості, а більш ніж на 69 % – означає отримання збитків.

Запас фінансової міцності розглядають як межу безпеки. Підприємство може скоротити обсяг реалізації продукції на 231165 тис. грн. і не зазнати збитків. Це оцінка додаткового обсягу реалізації, який перевищує рівень беззбитковості.

Прибуток, який дорівнює добутку між запасом фінансової міцності та коефіцієнтом валової маржі за 5 років збільшився на 58225 тис. грн. і становить 79791 тис. грн..

Сила впливу операційного важеля розраховується відношенням валової маржі до прибутку і показує, скільки відсотків зміни прибутку приносить кожний відсоток зміни виручки. В нашому випадку при зміні виручки на 1 % прибуток зміниться на 1,75 %.

ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» має великі виробничі фонди. Це означає, що для такого підприємства значна сила операційного важеля являє собою серйозну загрозу, особливо в умовах нестабільної економічної ситуації, падіння попиту клієнтів та значного рівня інфляції, коли кожний відсоток зменшення виручки обертається значним падінням прибутків і входом підприємства в зону збитків. Менеджмент у такому випадку практично блокується. Автоматизація виробництва зумовлює відносне збільшення постійних витрат та зменшення змінних. Це може справляти різний вплив на результати проведення операційного аналізу. Суттєвим недоліком автоматизації є підвищення підприємницького ризику, тому на підприємстві необхідно досить зважено приймати рішення, у першу чергу стосовно стратегічних інвестицій [79, 96-104].

Для покращення діяльності підприємства необхідно здійснити вибір такого поєднання змінних витрат, постійних витрат та обсягу реалізації, яке б забезпечувало одержання максимального прибутку. Максимальний темп

приросту чистого доходу від реалізації продукції за аналізований період (рис. 3.1) становить 45 %, а мінімальний 11 %. Розмах варіації коливається в межах 34 %. У зв'язку з фінансовою кризою в світі, нестабільністю економічної ситуації в країні не можливо в 2009 році спрогнозувати приріст чистого доходу у такому розмірі. Тому доцільно було б провести аналіз чутливості прибутку підприємства лише до 15 % змін основних елементів операційного важеля і на основі отриманих даних виявити найефективніший спосіб максимізації прибутку підприємства. Отже розрахуємо показники операційного аналізу з урахуванням:

- 15 % зменшення змінних витрат;
- 15 % зменшення постійних витрат;
- 15 % збільшення виручки від реалізації (табл. 3.5).

Тис. грн.

%

ДИПЛОМНА РОБОТА

Рік

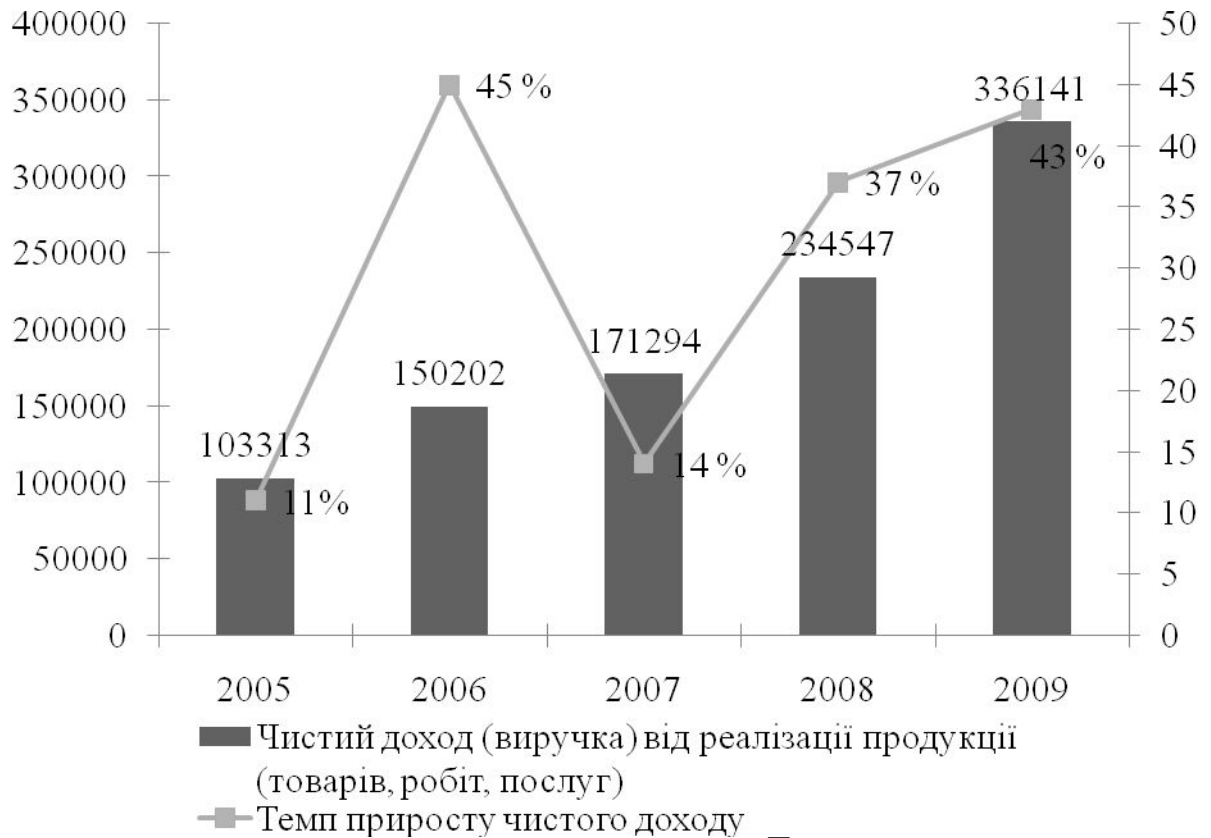

Рисунок 3.1 – Темп приросту чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

Знизивши змінні витрати з 220116 тис. грн. до 187098 тис. грн., тобто на 15 %, валова маржа збільшилася до 149042 тис. грн. та прибуток до 112808 тис. грн. В результаті коефіцієнт валової маржі становить 0,44, а це означає, що 44 % обсягу реалізації може бути використане для покриття постійних витрат та формування прибутку підприємства. При цьому точка беззбитковості знизилася з 104975 тис. грн. до 81719 тис. грн., що призвело до її зміщення вниз і супроводжувалося зміною кута нахилу прямої сумарних витрат. Тобто підприємство може скоротити обсяг реалізації на 76 % при цьому не зазнати збитків. По мірі віддаленості від точки беззбитковості операційний ризик зменшується, про що свідчить сила впливу операційного важеля, яка становить 1,32.

Таблиця 3.5 – Аналіз чутливості прибутку

Показник	15 % - ве зменшення змінних витрат	15 % - ве зменшення постійних витрат	15 % - ве збільшення виручки від реалізації
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	336141,00	336141	386562,15
2. Змінні витрати, тис. грн.	187098,60	220116	253133,40
3. Постійні витрати, тис. грн.	36234,00	30798,9	36234,00
4. Валова маржа, тис. грн.	149042,40	116025,00	133428,75
5. Прибуток, тис. грн.	112808,40	85226,10	97194,75
6. Коефіцієнт валової маржі	0,44	0,35	0,35
7. Точка беззбитковості, тис. грн.	81719,92	89228,81	104975,07
8. Запас фінансової міцності, тис. грн.	254421,08	246912,19	281587,08
9. Коефіцієнт запасу фінансової міцності	0,76	0,73	0,73
10. Сила впливу операційного важеля	1,32	1,36	1,37

Якщо підприємство зменшить постійні витрати на 15 %, які складуть 30798 тис. грн. це збільшить прибуток з 79791 тис. грн. до 85226 тис. грн.. Дані зміни ніяк не вплинуть на значення валової маржі та на коефіцієнт валової маржі. За таких умов точка беззбитковості розміститься на рівні 89228 тис. грн.. При цьому запас фінансової міцності збільшиться до 246912 тис. грн.. Це означатиме, що зменшивши обсяг реалізації на 73 % підприємство буде знаходитися в точці беззбитковості. Спостерігалось несуттєве зменшення впливу фінансового важеля з 1,45 до 1,36 в порівнянні з першим варіантом.

При ситуації коли підприємство збільшить виручку від реалізації на 15 % (з 336141 тис. грн. до 386562 тис. грн.) зростуть також сукупні витрати на 15 %. Валова маржа становитиме 133428 тис. грн. і зросте прибуток до 97194 тис. грн.. Точка беззбитковості залишилася на тому ж рівні. За цієї ситуації коефіцієнт запасу фінансової міцності збільшиться і становитиме 0,73, а сила впливу операційного важеля зменшиться до 1,37, що свідчить про зменшення операційного ризику.

Найкращим виявився перший варіант, коли підприємство зменшить свої змінні витрати на 15 % і в результаті суттєво збільшиться прибуток та покращаться інші показники.

Вивчивши діяльність підприємства, можна сказати, що 0,57 % чистого доходу від реалізації, який складає 336141 тис. грн., займає виготовлення насоса КсВ 500-150-1 зі зварювальним фонарем. Ціна даного товару становить 95492,47 грн/шт. без ПДВ, а чистий прибуток від його продажу 8681,13 грн/шт., отже рентабельність виробництва насоса складає 10 %. Виходячи з цих даних ми побудуємо графік точки беззбитковості підприємства для даного товару. Спочатку нам треба поділити витрати на постійні та змінні (табл. 3.6), для цього скористаємося додатком Е, де зазначаються витрати на одиницю продукції.

Таблиця 3.6 – Розподіл витрат на постійні і змінні для виготовлення насоса КсВ 500-150-1

Витрати	Постійні витрати, грн/шт.	Змінні витрати, грн/шт.
1. Сировина і матеріали		53750,09
2. Фонд оплати праці	8998,60	
3. Загальновиробничі витрати	19500,00	
4. Інші	115,00	
5. Адміністративні витрати	3376,91	
6. Витрати на збут		1070,73
Всього	31990,51	54820,82

Постійні витрати складають – 31990,51 грн/шт.

Змінні витрати – 54820,82 грн/шт.

Річний об'єм випуску – 20 шт.

$T.6 = (31990,51 * 20) / (95492,47 - 54820,82) = 16$ шт.

Отриманий дохід за 16 шт. = $16 * 95492,47 = 1527,879$ тис. грн.

З метою наочного уявлення у прямокутній системі координат будується графік залежності витрат і доходу від кількості одиниць продукції (рис. 3.2).

У точці критичного обсягу виробництва немає ні прибутку, ні збитків. Праворуч від цієї точки знаходиться область чистих прибутків (доходів), ліворуч — область чистих збитків, яка утворюється в результаті перевищення величини постійних видатків над величиною маржинального доходу. Вона

характеризує ту кількість продукції, за якої підприємство покриває всі свої видатки або одержує заданий мінімальний прибуток [55, с. 56-57].

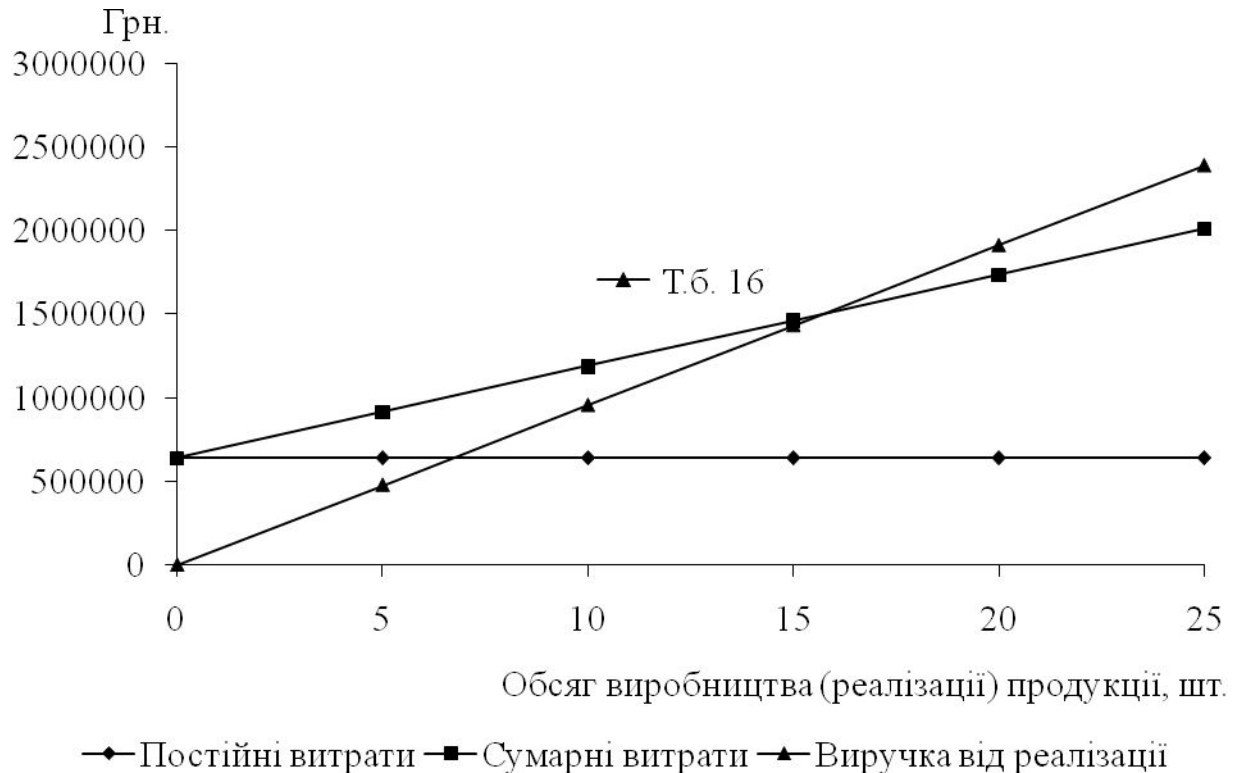

Рисунок 3.2 - Взаємозв'язок показників обсягу виробництва, витрат і прибутку

Для забезпечення більш ефективної діяльності ВАТ можливо збільшити обсяг виробництва КсВ 500-150-1 до 25 шт., що призведе до збільшення чистого доходу від реалізації товару, а це в свою чергу підвищить чистий прибуток.

Отже, на основі розрахунку точки безбитковості можна дійти до висновку, що виробництво насоса КсВ 500-150-1 є доцільним, оскільки існують мінімальні ціни та обсяг реалізації, які забезпечують безбиткову діяльність.

3.3 Шляхи удосконалення використання прибутку ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» та оцінка рівня ефективності фінансового менеджменту

Не менш важливим в діяльності підприємства є ефективне використання наявних грошових ресурсів. Ефективність політики управління прибутком підприємства визначається не тільки розміром сформованого прибутку, але і характером його розподілу та використання. Ефективність роботи товариства значною мірою залежить від якості управлінських рішень, що стосуються використання одержаного прибутку. Політика управління використанням прибутку являє собою процес формування напрямків його подальшого використання відповідно до мети та завдань стратегічного розвитку підприємства. Приймаючи рішення стосовно використання прибутку підприємства, необхідно брати за основу показники фінансового стану підприємства, враховувати наявність та необхідність першочергових вкладень, рівень матеріально-технічної бази підприємства, рівень соціального захисту працівників підприємства, можливість здійснення ефективного фінансового інвестування тощо.

Головною метою політики управління використанням прибутку є оптимізація пропорцій між капіталізованою частиною прибутку та частиною прибутку, що направляється на споживання, які забезпечують реалізацію стратегії розвитку підприємства і зростання його ринкової вартості.

На підприємстві ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» на протязі 3 останніх років чистий прибуток використовується тільки для поповнення резервного фонду, не здійснювалися виплати по дивідендах, не поповнювався статутний капітал. В 2007 році в даний фонд було перераховано 1,22 % чистого прибутку, що складає 127 тис. грн., а в 2009 році 0,49 %, що становить 254 тис. грн. це є не зовсім вірна політика використання чистого прибутку. Для підвищення рівня добробуту інвесторів

(вкладників капіталу) у поточному періоді, визначення розмірів формування власних ресурсів, а відповідно і темпів виробничого розвитку підприємства на основі самофінансування, для збільшення ринкової вартості підприємства бажано щороку при наявності прибутку здійснювати дивідендні виплати по акціям.

Більш доцільніше підприємству ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» в 2009 році в резервний фонд направити 5 % від чистого прибутку, що відповідає нормативному значенню, і 10 % направити на виплату дивідендів (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Використання чистого прибутку ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» в 2009 році

Показник	Наявне	Запропоноване	Відхилення запропонованого до наявного, +/-
Чистий прибуток, тис. грн.	51549	51549	-
Використання чистого прибутку:			
Відрахування до резервного фонду, тис. грн.	2577	2577	2323
Виплата дивідендів, тис. грн.	-	5154	5154
Нерозподілений прибуток, тис. грн.	46988	43818	-3170
Частка від чистого прибутку, %			
до резервного фонду	0,49	5,00	4,51
на виплату дивідендів	-	10,00	10,00
нерозподілений прибуток	99,51	85,00	-14,51

В результаті таких змін відрахування до резервного фонду становитиме 2577 тис. грн., що на 2323 тис. грн. більше від існуючого. При цьому на дивіденди буде направлено 5154 тис. грн., тому дивіденд на 1 акцію складатиме 0,167 грн. при наявності 30820367 простих акцій. Нерозподілений прибуток при цьому зменшиться на 3170 тис. грн. і дорівнюватиме 43818 тис. грн.

Дивідендна політика дозволить збільшити ринкову вартість підприємства, підвищити інвестиційну привабливість товариства у перспективному періоді.

Невід'ємною функцією управління прибутком є його планування. Останнім часом спостерігається чітка тенденція зміщення акцентів з

традиційної форми організації менеджменту на поопераційний (функціональний) менеджмент – АВМ (Activity-based Management, далі - АВМ). Головною особливістю АВМ є розгляд фінансово-господарської діяльності підприємства за відособленими напрямками операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, що забезпечує при цьому повну ідентифікацію доходів і витрат за цими напрямками. При цьому АВМ дає змогу фінансовим менеджерам та відповідним службам підприємства вирішити такі питання:

- визначення можливостей підвищення ефективності діяльності підприємства;
- визначення та відособлення видів чи напрямів діяльності суб'єкта господарювання, що не створюють вартості;
- визначення черговості забезпечення фінансовими, матеріальними, трудовими та іншими видами ресурсів окремих напрямів діяльності підприємства за критерієм максимізації прибутку (вартості ринкової капіталізації підприємства чи доставки акціонерів).

Підприємству рекомендується, зважаючи на світовий досвід, поєднувати функціональні можливості АВМ та вартісного менеджменту - ВВМ (Value-based Management, далі - ВВМ). У цьому випадку функціональний розподіл напрямів господарської діяльності підприємства спрямований на визначення основних джерел створення вартості підприємства і, як наслідок, достатку акціонерів. При цьому досягається ув'язка прибутку підприємства та його ринкової вартості як основних показників ефективності підприємницької діяльності. Серед основних фінансових індикаторів, що можуть використовуватися і використовуються на середніх та великих підприємствах для обґрунтування фінансових рішень щодо управління прибутком, можна виділити такі:

- економічна вартість додана (формула 3.1);
- ринкова вартість додана (формула 3.2);
- грошова вартість додана (формула 3.3).

$$EVA = (ROA - WACC) \times TA = EAIT - WACC \times CE \quad (3.1)$$

де EVA – економічна вартість додана (Economic Value Added);

ROA – рентабельність активів;

WACC – середньозважена вартість капіталу;

TA – сукупні активи;

EAIT – прибуток підприємства після сплати процентів і податку на прибуток (операційний прибуток);

CE – сукупний капітал.

Пропонований показник дає змогу оцінити рівень ефективності фінансового менеджменту з позицій трансформації прибутку підприємства в його ринкову вартість. Розробники показника пропонують використовувати його для оцінки ефективності діяльності підприємства з позицій визначення його інвестиційної привабливості для ринкового інвестора — тобто використання показника розраховано на публічні компанії середніх та великих розмірів. Однак практика використання показника європейськими та північно-американськими компаніями дає змогу рекомендувати його для оцінки порівняльної ефективності альтернативних проектів, господарських операцій як на ринку, так і в рамках окремого підприємства, незважаючи при цьому на розміри такого підприємства. Єдина вимога до ефективного використання пропонованого показника – адекватна оцінка середньозваженої вартості капіталу (WACC) підприємства.

$$MVA = TMV - CE = MV_e + MV_d - CE \quad (3.2)$$

де MVA – ринкова вартість додана (Market Value Added);

TMV – сукупна ринкова вартість;

MV_e – ринкова капіталізація;

MV_d – ринкова вартість зобов'язань;

CE – сукупний капітал.

Наведений вище показник відображає порядок формування ринкової премії, яка відповідає ефективності організації фінансового менеджменту взагалі та управління прибутком зокрема. Використання показника ринкової вартості доданої є поширеним у Західній Європі та США і виправдане у разі необхідності проведення аналізу впливу певного напрямку діяльності підприємства (інвестиційного проекту та/або окремої господарської діяльності) на зростання ринкової вартості підприємства у поточному та перспективному періодах. Слід зазначити, що адекватне використання даного показника погребує наявності ринкових даних про вартість підприємства та його корпоративних прав. Разом з тим рекомендуємо використовувати даний показник як критерій прийняття управлінських фінансових рішень фінансовими менеджерами тих підприємств, що орієнтуються на ринок капіталу, зокрема на ринок інструментів власності (акціонерні товариства) та ринок боргових інструментів (емітенти корпоративних облігацій).

$$CVA = (FCF + Interests) - WACC \times CE \quad (3.3)$$

де CVA – грошова вартість додана (Cash Value Added);

FCF – грошовий потік до фінансування – Free Cash Flow;

$WACC$ – середньозважена вартість капіталу підприємства ;

$Interests$ – процентні платежі підприємства за зобов'язаннями;

CE – сукупний капітал підприємства.

Як зазначалося раніше, управління прибутком нерозривно пов'язане з іншими напрямками фінансового менеджменту, і насамперед з управлінням грошовими потоками. Такий зв'язок визначає об'єктивну необхідність узгодження управлінських рішень щодо грошових потоків та формування і

використання прибутку. Це узгодження може досягатися різними методами (наприклад, аналізом показників ліквідності, рентабельності та оборотності, проведенням комплексного аналізу тощо). Однак з урахуванням практики західноєвропейських та американських, а також новітнього досвіду вітчизняних суб'єктів господарювання, таке узгодження пропонується здійснювати з паралельним використанням показника грошової вартості доданої. Позитивна величина грошової вартості доданої, що генерується підприємством (інвестиційним проектом чи окремою господарською операцією), свідчить про пріоритетність її виконання, виходячи із стандартної альтернативної можливості, що пропонується ринками капіталу та грошей.

Загалом запропоновані вище показники доцільно використовувати для обґрунтування фінансових управлінських рішень з ряду напрямів, що дозволить, зокрема, забезпечити мінімізацію втрачених можливостей підприємства при формуванні прибутку та вибір найбільш оптимальних варіантів розвитку підприємства в умовах невизначеності та ринкової конкуренції, у тому числі на глобальних ринках [46, с. 135 – 139].

Розглянемо наведений процес управління прибутком порівнявши економічну ефективність вироблення насосів КсВ 500-150-1 зі зварювальним фонарем та насосів АВЗ-20Д використавши дані з Додатку Е, Ж (табл 3.8).

Дані таблиці дають змогу оцінити операційну ефективність вироблення насоса КсВ 500-150-1, який забезпечує вищу операційну маржу (частку прибутку в 1 грн. реалізованої продукції). Прибутковість вироблення насосів АВЗ-20Д, як класичного показника ефективності, перебуває на рівні 1541,315 тис. грн., що значно вище прибутковості насосів КсВ 500-150-1. Ефективніше використання капіталу у межах виробництва АВЗ-20Д дає змогу говорити про його значно вищу альтернативну ефективність за критерієм EVA. Незважаючи на це рентабельність виробництва даних насосів знаходиться на однаковому рівні – 10 %.

Таблиця 3.8 – Визначення економічної вартості доданої

Показник	КсВ 500-150-1 зі зварювальним фонарем	АВЗ-20Д
Обсяг реалізації, шт.	20,000	200,000
Ціна одиниці виробу, грн.	95495,470	5600,100
Виручка від реалізації, тис. грн.	1909,849	11200,020
Операційна маржа, %	20,91	19,52
Операційний прибуток, тис. грн.	399,349	2186,243
Чистий прибуток, тис. грн.	257,745	1541,315
Сума позикового капіталу, тис. грн.	300,000	450,000
Середньозважена вартість капіталу, %	11,500	13,400
Витрати на обслуговування капіталу, тис. грн.	34,500	60,300
EVA, тис. грн.	223,245	148,015

Отже, підприємству ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» доцільно виробляти ці два товари, оскільки альтернативна вартість капіталу, що використовується для забезпечення їх виробництва значно менша за прибуток від реалізації вироблених насосів. Для підвищення прибутковості підприємства можливо збільшити обсяги виробництва насосів АВЗ-20Д, оскільки як чистий прибуток так і показник EVA є досить високими. В цілому нарощення обсягів виробництва даного виду насосів не може відбутися в значних обсягах, оскільки це продукція, яка носить характер індивідуальних замовлень.

В даному розділі ми здійснили порівняльний аналіз ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» з конкурентами і зробили висновок, що підприємство є досить конкурентоспроможне і займає провідне місце серед виробників насосів.

Здійснили факторний аналіз прибутку від реалізації і з'ясували, що на його збільшення суттєво вплинуло зростання відпускних цін та обсягу реалізації продукції. На підставі його результатів необхідно розробити заходи, спрямовані на підвищення доходності та зміцнення фінансового стану підприємства.

Наступним кроком ми проаналізували основні елементи операційного аналізу за 2005 – 2009 роки та здійснили аналіз чутливості прибутку до 15 % зміни складових операційного важеля. Це дозволило нам знайти найбільш оптимальну комбінацію структури витрат підприємства, ціни та обсягів

реалізації продукції при зменшенні змінних витрат на 15 % і забезпеченні допустимого рівня ризику.

Останнім кроком, не менш важливим, були запропоновані ідеї по удосконаленню використання прибутку акціонерного товариства, шляхом зменшення відрахувань до резервного фонду і направленням 10 % чистого прибутку на виплату дивідендів для залучення інвесторів.

ВИСНОВКИ

В умовах ринкових трансформацій, функціонування підприємств усе більше ускладнюється під впливом динамічних змін різних факторів навколишнього середовища. Першочерговим завданням розвитку економіки України є забезпечення стабільних темпів економічного зростання. При цьому вони повинні бути на рівні, що перевищує середньоєвропейські показники. Зростання прибутку значною мірою визначає темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, збільшення суспільного багатства і підвищення життєвого рівня населення. Прибуток підприємства забезпечує зростання обсягів власних фінансових ресурсів, необхідних для здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Їх нестача спричиняє ризик виникнення боргів, що у підсумку може призвести до банкрутства підприємства. У цьому контексті формування механізму управління прибутком підприємств і його адаптація до ринкових умов має важливе теоретичне й практичне значення.

Прибуток – одне з основних джерел фінансових ресурсів підприємства, формування централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів. За рахунок прибутку відбувається формування в значному обсязі бюджетних ресурсів держави, здійснюється фінансування розширення підприємств, матеріальне стимулювання робітників, вирішення соціально культурних заходів тощо. У зв'язку з цим в отриманні прибутку повинні бути зацікавлені не тільки трудові колективи підприємств, але й держава в цілому.

Прибуток як найважливіша категорія ринкових відносин виконує такі функції: оцінювальну, стимулюючу та госпрозрахункову. Разом із тим не виключена можливість наділення прибутку й іншими функціями.

Для узагальнення поняття «прибуток» була наведена його класифікація за такими ознаками, як:

- джерела формування прибутку, використовувані в його обліку;
- джерела формування прибутку за основними видами діяльності підприємства;
- склад елементів, які формують прибуток;

- характер оподаткування прибутку;
- характер інфляційного «очищення» прибутку;
- період формування прибутку;
- регулярність формування прибутку;
- характер використання прибутку;
- значення підсумкового результату господарювання.

Проведений в ході дослідження аналіз дозволяє зробити висновок, що значення прибутку полягає в тому, що він відбиває кінцевий фінансовий результат. Разом з тим на величину прибутку, його динаміку впливають фактори, що як залежать, так і не залежні від зусиль підприємства.

Прибуток відображає виконання таких важливих якісних показників, як підвищення продуктивності праці, зниження собівартості та підвищення якості продукції, ефективності виробничих фондів. Крім того, прибуток є основним джерелом розширення основних і обігових фондів.

Чистий прибуток – кінцевий фінансовий результат діяльності господарюючого суб'єкта, синтезує в собі фінансові результати роботи підприємства від різних сфер діяльності, який залишається у розпорядженні підприємства, яке відповідно до установчих документів визначає напрямки його використання.

Управління прибутком – це процес розроблення і прийняття рішень відносно формування, розподілу і використання прибутку на підприємстві з метою забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах. Було також розглянуто завдання, функції управління прибутку, принципи його розподілу.

Основною інформаційною базою для дослідження процесу формування, розподілу та використання прибутку є «Баланс», «Звіт про фінансовий результат», «Звіт про власний капітал» та «Примітки до річної фінансової звітності».

Важливе значення в процесі управління прибутком набуває операційний аналіз, який сприяє пошуку найбільш оптимальної комбінації

структури витрат підприємства, ціни та обсягів реалізації продукції, а також дає можливість оцінити ступінь операційного ризику діяльності підприємства. Він є важливим не лише для самих підприємств та організації, які виробляють і реалізують продукцію, але й для акціонерів, інвесторів, банків, пов'язаних з діяльністю даного підприємства.

У другому розділі було приділено увагу підприємству ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», яке здійснює розробку, виробництво і реалізацію високоефективного насосного обладнання, проводить сертифікаційні та інших види випробувань насосів, надає сервісні послуги. Проаналізувши показники фінансово-господарського стану підприємства зробили висновок, що підприємство працює достатньо ефективно, хоча деякі показники є дещо нижчими за норму. Позитивна тенденція спостерігалася з показниками майнового стану, ліквідності, ринкової активності підприємства. На підприємство мали вплив негативні чинники: зміни в політичній та економічній сферах, що вплинуло і на платоспроможність основних клієнтів, недосконалість податкового законодавства та інші. Це в свою чергу призвело до погіршення таких показників як коефіцієнт оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства та показників фінансової стійкості.

Дослідивши чистий прибуток в динаміці спостерігали його збільшення в 2009 році порівняно з 2005 роком на 42083 тис. грн. Зростання витрат ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» на 410338 тис. грн. не суттєво вплинуло на формування прибутку товариства. Нерозподілений прибуток в акціонерному товаристві в 2009 році становить 46988 тис. грн., що на 38125 тис. грн. більше ніж в 2005 році. Даний показник свідчить про його фінансову стійкість, про наявність джерела для подальшого розвитку.

Розрахунок показників рентабельності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», свідчить про покращення його діяльності. Їх аналіз дозволяє керівництву підприємства зорієнтуватися у вирішенні відповідних проблем і вжиття необхідних заходів для поліпшення фінансового стану

підприємства. Факторний аналіз сукупного капіталу за моделлю «DuPont» визначив чинники, які вплинули на ефективність роботи підприємства. Це такі показники, як рентабельність продажу, яка збільшила рентабельність власного капіталу на 0,202, ресурсовіддача – на 0,029 та коефіцієнт фінансової залежності – 0,098.

Третій розділ містить пропозиції направлені на удосконалення системи формування, розподілу і використання прибутку, що спрямовані на підвищення ефективності діяльності підприємства.

Здійснивши порівняльний аналіз ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» з ВАТ «СМНВО ім. М. В. Фрунзе», ВАТ «Свеський насосний завод» та ВАТ «Кіровоградський завод гідравлічних машин «Цукрогідромаш» дійшли висновку, що незважаючи на велику конкуренцію в машинобудівній галузі та вплив негативних факторів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» залишається одним із лідерів по виробництву насосів.

З'ясували, що на формування прибутку від реалізації продукції впливають різноманітні фактори, зокрема: обсяг реалізації продукції, відпускні ціни, собівартість, структура та асортимент продукції. Значний вплив на збільшення валового прибутку до 116025 тис. грн. мало зростання відпускних цін на 40337 тис. грн. та обсягу реалізації продукції на 33786 тис. грн.. Результати факторного аналізу допоможуть керівництву зорієнтуватися на що в першу чергу їм треба звернути увагу, щоб максимізувати свій прибуток.

Проведена оцінка основних елементів операційного аналізу за 2005 – 2009 роки та здійснений аналіз чутливості прибутку до 15 % зміни складових операційного важеля дозволив знайти найбільш оптимальну комбінацію структури витрат підприємства, ціни та обсягів реалізації продукції при зменшенні змінних витрат на 15 % і забезпеченню допустимого рівня ризику.

Підприємство за останні п'ять років здійснювало відрахування тільки до резервного фонду у розмірі 6 %, 18 %, 1 %, 10 % та 0,5 % відповідно за

2005р., 2006 р., 2007 р., 2008 р. та 2009 р. Для підвищення інвестиційної привабливості та ринкової вартості ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» було запропоновано ідеї по удосконаленню використання прибутку акціонерного товариства шляхом направлення 10 % чистого прибутку на виплату дивідендів. В результаті даних досліджень нерозподілений прибуток підприємства складе 43818 тис. грн.

Розглянули процес управління прибутком порівнявши економічну ефективність вироблення насосів КсВ 500-150-1 зі зварювальним фонарем та насосів АВЗ-20Д. Дійшли до висновку, що вироблення насосів АВЗ-20Д дає значно вищу альтернативну ефективність за критерієм EVA. Для підвищення прибутковості підприємства можливо збільшити обсяги виробництва насосів АВЗ-20Д, оскільки як чистий прибуток так і показник EVA є досить високими. В цілому нарощення обсягів виробництва даного виду насосів не може відбутися в значних обсягах, оскільки це продукція, яка носить характер індивідуальних замовлень.

Розподіл та використання прибутку підприємства це є досить відповідальний процес в діяльності підприємства, оскільки від його результату залежить не тільки розвиток підприємства, а і матеріальне забезпечення працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреева, Г. І. Економічний аналіз [Текст] : навчально-методичний посібник / Г. І. Андреева. – К. : Знання, 2008. – 263 с. – (Вища освіта XXI століття). – ISBN 978-966-346-365-0.
2. Антонов, В. М. Фінансовий менеджмент: сучасні інформаційні технології [Текст] : навчальний посібник / В. М. Антонов, Г. К. Яловий ; ред. В. М. Антонов ; Мін-во освіти і науки України, КНУ ім.Т.Г.Шевченка. – К. : ЦНЛ, 2005. – 432 с. – ISBN 966-364-074-X.
3. Аранчій, В. Л. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / В. Л. Аранчій ; Мін-во освіти і науки України, Полтавська держ. аграрна академія. – К. : Професіонал, 2004. – 304 с. – ISBN 966-8556-29-1.
4. Бандурка, О. М. Фінансова діяльність підприємства [Текст] : підручник / О. М. Бандурка [и др.]. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Либідь, 2002. – 384 с. – ISBN 966-06-0239-1.
5. Білик, М. Д. Економічна сутність прибутку в умовах трансформації економіки [Текст] / М. Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. № 11. С. 130 – 133.
6. Білик, Т. О. Оцінка та вибір фінансово-економічних моделей прогнозування прибутку підприємства [Текст] / Т. О. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – N 5. – С. 7 – 10.
7. Білик, Т. О. Теоретичні аспекти прибутку [Текст] / Т. О. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. № 8. С. 8 – 13.
8. Білик, М. Д. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – 2-ге вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2007. – 592 с. – ISBN 966-574-799-1.
9. Бланк, И. А. Управление прибылью [Текст] / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр : Эльга, 1998. – 544 с. – (Библиотека финансового менеджера). – ISBN 5-89329-067-2.

10. Бланк, И. А. Финансовый менеджмент [Текст] : учебный курс / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр : Эльга, 1999. – 528 с. – ISBN 966-521-026-2.
11. Богатин, Ю. В. Производство прибыли [Текст] : учебное пособие / Ю. В. Богатин, В. А. Швандар. – М. : Финансы : ЮНИТИ, 1998. – 256 с. – ISBN 5-238-00016-2.
12. Бужин, О. А. Прибуток: рівночасне розподілення [Текст] / О. А. Бужин // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 6. – С. 156 – 162.
13. Буряк, П. Ю. Фінансово-економічний аналіз [Текст] : підручник / Мін-во освіти і науки України, Мін-во фінансів України ; ред. П. Ю. Буряк. – К. : Професіонал, 2004. – 528 с. – ISBN 966-8556-57-7.
14. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : кодекс України від 16.01.2003 р. № 435 – IV. – Режим доступу : – <http://www.expertsoft.com.ua/laws/> – 22.12.2009. – Назва з екрану.
15. Грідчина, М. В. Управління фінансами акціонерних товариств [Текст] : навчальний посібник / М. В. Грідчина. – К. : А.С.К., 2005. – 384 с. – (Університетська бібліотека). – ISBN 966-539-472-X.
16. Дацій, Н. В. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / Н. В. Дацій [и др.] ; Мін-во освіти і науки України, Запорізька держ. інженерна академія. – К. : ЦНЛ, 2006. – 274 с. – ISBN 966-364-170-3.
17. Дєєва, Н. М. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / Н. М. Дєєва, О. І. Дедіков ; Мін-во освіти і науки України, Дніпропетровська держ. фінансова академія. – К. : ЦУЛ, 2007. – 328 с. – ISBN 966-364-381-1.
18. Драгун, Л. М. Загальна концепція удосконалення фінансового аналізу діяльності підприємства [Текст] / Л. М. Драгун, Н. І. Редіна, П. П. Фісуненко // Регіональні перспективи. – 2001. – N 5. – С. 19 – 20.
19. Захарова, Ю. В. Моделювання тенденцій розвитку прибутку підприємства при реалізації виробничої стратегії [Текст] /

- Ю. В. Захарова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2003. – N 7. – С. 80 – 83.
20. Зінченко, О. А. Управління якістю фінансового результату підприємства [Текст] / О. А. Зінченко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – N 1. – С. 109 – 115.
21. Іваненко, В. О. Оподаткування прибутку - ключові підходи [Текст] / В. О. Іваненко // Економіка. Фінанси. Право. – 2004. – N 4. – С. 11 – 13.
22. Ізмайлова, К.В. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / К. В. Ізмайлова ; МАУП. – 2-ге вид., стереотип. – К. : МАУП, 2001. – 152 с. – ISBN 966-608-112-1.
23. Керимов, В. Э. Финансовый левиредж как эффективный инструмент управления финансовой деятельностью предприятия [Текст] / В. Э. Керимов, В. М. Батурин // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. – N 2. – С. 30 – 35.
24. Кізима, Т. О. Аналіз "витрати - обсяг - прибуток" у діяльності спільних підприємств [Текст] / Т. О. Кізима // Фінанси України. – 2000. – N 4. – С. 37 – 42.
25. Кірейцев, Г. Г. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / ред. Г. Г. Кірейцев. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2002. – 268 с. – ISBN 966-683-024-8.
26. Кірейцев, Г. Г. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / Мін-во освіти і науки України ; ред. Г. Г. Кірейцев. – 3-є вид., перероб. і доп. – К. : ЦНЛ, 2004. – 531 с. – ISBN 966-8253-96-5.
27. Клименко, В. И. Маржинальний прибуток і проблеми оцінки інноваційних проектів [Текст] / В. И. Клименко // Економіка. Фінанси. Право. – 2007. – N 11. – С. 23 – 26.
28. Крайник, О. П. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / О. П. Крайник, З. В. Клепикова ; Мін-во освіти України, Держ. ун-т "Львівська політехніка". – К. : Дакор, 2001. – 260 с. – ISBN 966-553-111-5.

29. Крамаренко, Г. А. Финансовый анализ и планирование [Текст] : учебное пособие / Г. А. Крамаренко ; Днепропетровская академия управления, бизнеса и права. – Днепропетровск : ДАУБП, 2001. – 232 с. – ISBN 966-7479-56-0.
30. Крамаренко, Г. О. Фінансовий менеджмент [Текст] : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна ; Дніпропетровський ун-т економіки та права. – К. : ЦНЛ, 2006. – 520 с. – ISBN 966-364-151-7.
31. Кривицька, О. Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку [Текст] / О. Р. Кривицька // Фінанси України. – 2005. – N 3. – С. 138 – 147.
32. Кучеренко, І. Формування показника чистого прибутку у Звіті про фінансові результати [Текст] / І. Кучеренко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – N 4. – С. 37 – 41.
33. Литвин, М. И. Прогнозирование прибыли на основе факторной модели [Текст] / М. И. Литвин // Финансовый менеджмент. – 2002. – N 6. – С. 3 – 11.
34. Лігоненко, Л. О. Дивідендна політика підприємства [Текст] : навчальний посібник / Л. О. Лігоненко, Л. В. Клоченок, Н. В. Юрчук ; Мін-во освіти і науки України, Київський держ. торговельно-економ. ун-т. – К. : КДТЕУ, 2000. – 67 с. – ISBN 966-7376-54-0.
35. Лобанова, Е. Н. Финансовый менеджер [Текст] : учебное издание / Е. Н. Лобанова, М. А. Лимитовский ; Академия н/х при Правительстве РФ, Школа финансового менеджмента. – М. : ДеКА, 2000. – 400 с. – ISBN 5-89645-017-6.
36. Лумпов, Н. А. Формула прибыли: подход к анализу и построению [Текст] / Н. А. Лумпов // Финансовый менеджмент. – 2005. – N 3. – С. 3 – 21.
37. Любенко, Н. М. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / Н. М. Любенко ; Мін-во освіти і науки України, Київський нац. ун-т

- технологій та дизайну. – К. : ЦУЛ, 2009. – 264 с. – ISBN 978-966-364-923-8.
38. Марюта, О. М. Адаптивне управління прибутком підприємства [Текст] / О. М. Марюта, О. К. Єлисеєва // Фінанси України. – 2004. – N 3. – С. 83 – 90.
39. Мельник, Т. М. Фінансовий менеджмент [Текст] : метод. вказівки для самост. вивч. дисц. / УАБС НБУ, Каф-ра фінансів ; сост. Т. М. Мельник. – Суми : УАБС НБУ, 2006. – 178 с.
40. Науменкова, С. В. Фінанси. Фінанси підприємств. Фінансовий менеджмент: Збірник законодавчих та нормативних документів для студентів III та IV курсів спец. "Фінанси", "Облік і аудит", "Банківська справа", "Менеджмент" [Текст] / Каф-ра фінансів ; сост. С. В. Науменкова. – Суми : Ініціатива, 2000. – 316 с.
41. Онищенко, В. Розподіл внутрішньогрушового прибутку при консолідації фінансових звітів [Текст] / В. Онищенко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – N 5. – С. 22 – 30.
42. Осауленко, О. Г. Україна у цифрах 2008 [Текст] : статистичний збірник / Державний комітет статистики України ; за ред. О. Г.Осауленко. – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агенство» 2009.
43. Павловська, О. В. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – 2-е вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2007. – 592 с. – ISBN 966-574-799-1.
44. Переверзева, О. Л. Порядок використання прибутку державного підприємства [Текст] / О. Переверзева // Главбух. – 2005. – N 9. – С. 42 – 48.
45. Поддєрьогін, А. М. Фінанси підприємств [Текст] : підручник / Мін-во освіти і науки України, КНЕУ ; ред. А. М. Поддєрьогін. – 6-е вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2006. – 552 с. – ISBN 966-574-495-5.

46. Поддєрьогін, А. М. Фінансовий менеджмент [Текст] : підручник / А. М. Поддєрьогін, Н. Ю. Невмержицька. – К. : КНЕУ, 2002. – 530 с. – ISBN 966-711-400-0.
47. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансовий результат» від 31.03.99 р. № 87 [Електронний ресурс] : / Український портал аудиту. – Режим доступу : <http://proaudit.com.ua/buh/standart/p-s-bo-3-zv-t-pro-f-nansov-rezultati.html/>. – 10.02.2010. – Назва з екрану.
48. Попович, О. М. Прибуток як чинник ринкової самоорганізації [Текст] / О. М. Попович // Економіка і прогнозування. – 2001. – N 1. – С. 77 – 85.
49. Потій, В. З. Фінанси підприємств: тести, задачі, методичні рекомендації [Текст] : навчальний посібник / Мін-во освіти і науки України, КНЕУ ; ред. В. З. Потій. – К. : КНЕУ, 2005. – 244 с. – ISBN 966-574-712-6.
50. Про акціонерні товариства [Електронний ресурс] : Закон України від 17.09.2008 № 514–VI : / Українське національне інформаційне агенство. – Режим доступу : <http://www.ukrinform.ua/ukr/order/?id=748116/>. – 12.01.2010. – Назва з екрану.
51. Про оподаткування прибутку підприємств [Електронний ресурс] / Закон України від 28.12.1994 № 334/94-ВР : / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=334%2F94-%E2%F0/>. – 10.10.2009. – Назва з екрану.
52. Протасов, В. Ф. Анализ деятельности предприятия (фирмы): Производство, экономика, финансы, инвестиции, маркетинг, оценка персонала [Текст] : учебное пособие / В. Ф. Протасов, А. В. Протасова. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 522 с. – ISBN 5-279-02769-3.
53. Растяпін, А. В. Максимізація прибутку підприємства [Текст] / А. В. Растяпін, С. П. Губенко // Фінанси України. – 2002. – С. 19 – 30.
54. Ремньова, Л. М. Фінансовий менеджмент як фактор економічного зростання [Текст] / Л. М. Ремньова // Фінанси України. – 2002. – N 11. – С. 32 – 41.

55. Савицька, Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] : навчальний посібник / Г. В. Савицька. – 3-тє вид., виправл. і доп. – К. : Знання, 2007. – 668 с. – (Вища освіта ХХІ століття). – ISBN 966-346-291-4.
56. Савчук, В. П. Управление прибылью и бюджетирование [Текст] / В. П. Савчук. – М. : БИНОМ, 2005. – 432 с. – ISBN 5-94774-237-3.
57. Самсонов, Н. Ф. Финансовый менеджмент [Текст] : практикум / ред. Н. Ф. Самсонов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 269 с. – ISBN 5-238-00131-2.
58. Ситник, Л. С. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / Л. С. Ситник ; Мін-во освіти і науки України, Донецький національний університет. – К. : ЦНЛ, 2006. – 352 с. – ISBN 966-364-168-1.
59. Славюк, Р. А. Фінанси підприємств [Текст] : навч. посібник / Р. А. Славюк. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 460 с. – ISBN 978-966-8858-40-5.
60. Стоянова, Е. С. Финансовый менеджмент: теория и практика [Текст] : учебник / Финансовая академия при правительстве РФ ; ред. Е. С. Стоянова. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Перспектива, 2000. – 656 с. – ISBN 5-88045-036-8.
61. Тарасенко, Н. В. Економічний аналіз [Текст] : навчальний посібник / Н. В. Тарасенко. – 4-е вид., стереотип. – Львів : Новий Світ-2000, 2008. – 344 с. – ISBN 966-7827-31-3.
62. Терещенко, О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання [Текст] : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Мін-во освіти і науки України, КНЕУ ; ред. О. О. Терещенко. – 3-тє вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2009. – 312 с. – ISBN 966-574-808-4.
63. Ткаченко, Є. Ю. Система управління прибутком підприємства [Текст] / Є. Ю. Ткаченко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2006. – N 3. – С. 214 – 220.

64. Ульянов, И. О качестве расчетов нормы прибыли [Текст] / И. Ульянов // Экономист. – 2006. – N 5. – С. 39 – 45.
65. Уткіна, Н. В. Економічний зміст фінансового результату діяльності підприємства: історичний аспект [Текст] / Н. В. Уткіна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – N 11. – С. 133 – 138.
66. Філімоненков, О. С. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / О. С. Філімоненков. – К. : Ніка-Центр : Ельга, 2002. – 360 с. – ISBN 966-521-166-8.
67. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / Мін-во освіти і науки України, Гуманітарний ун-т, Запорізький ін-т держ. та муніципального управління. – К. : ЦНЛ, 2006. – 210 с. – ISBN 966-364-153-3.
68. Фролов, С. М. Фінансова діяльність підприємств [Текст] : навч. вид. / С. М. Фролов. – перероб. і доп. – К. : Либідь, – 2000. – 384 с. – ISBN 967-966-8858-40-5.
69. Характеристика діяльності підприємства ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» [Електронний ресурс] : / Державна установа «Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України». – Режим доступу : <http://www.smida.gov.ua/reestr/?kod=05785448&fid=/>. – 10.05.2010. – Назва з екрану.
70. Шарманська, С. О. Стимулююча функція прибутку : теоретичні і практичні проблеми її реалізації [Текст] / С. О. Шарманська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007 № 2 – С. 19 – 23.
71. Шарманська, С. О. Теоретичні та практичні аспекти до визначення прибутку [Текст] / С. О. Шарманська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – N 7. – С. 6 – 11.
72. Шарманська, С. О. Трансформація інституційного забезпечення формування прибутку [Текст] / С. О. Шарманська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – N 4. – С. 15 – 24.

73. Шелудько, В. М. Фінансовий менеджмент [Текст] : підручник / В. М. Шелудько. – К. : Знання, 2006. – 439 с. – (Вища освіта ХХІ століття). – ISBN 966-346-084-9.
74. Ширягіна, О. Є. Методика аналізу фінансових результатів підприємства [Текст] / О. Є. Ширягіна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 5. – С. 60 – 65.
75. Ширягіна, О. Є. Методика аналізу фінансових результатів підприємства [Текст] / О. Є. Ширягіна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – N 5. – С. 60 – 65.
76. Ширягіна О. Є. Прибуток підприємства: історичний аспект [Текст] / О. Є. Ширягіна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – N 12. – С.156 – 159.
77. Ширягіна, О. Є. Удосконалення методики прогнозування прибутку підприємств [Текст] / О. Є. Ширягіна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – N 6. – С. 12 – 16.
78. Школьник, І. О. Фінансовий менеджмент як необхідна складова ефективної системи управління підприємством [Текст] / І. О. Школьник, Т. М. Мельник // Вісник Української академії банківської справи. — 2003. – N 1. – С. 29 – 33.
79. Школьник, І. О. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / І. О. Школьник, І. М. Боярко, Б. І. Сюркало. – Суми : Університетська книга, 2009. – ISBN 978-966-680-439-9.
80. Шморгу́н, Н. П. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / Н. П. Шморгу́н, І. В. Головка. – К. : ЦНЛ, 2006. – 528 с. – ISBN 966-364-333-1.
81. Шохин, Е. И. Финансовый менеджмент [Текст] : учебное пособие / ред. Е. И. Шохин. – М. : ФБК-ПРЕСС, 2002. – 408 с. – ISBN 5-88103-063-X.
82. Шубіна, С. В. Економічний аналіз [Текст] : практикум / С. В. Шубіна, Ж. І. Торяник. – К. : Знання, 2007. – 230 с. – ISBN 966-346-260-4.

83. Шубина, Т. В. Распределение прибыли в акционерном обществе [Текст] / Т. В. Шубина // Финансовый менеджмент. – 2006. – N 2. – С. 15 – 24.

ДИПЛОМНА РОБОТА

Додаток А

Баланс на 31.12.2009

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
- залишкова вартість	010	8	133
- первісна вартість	011	242	466
- накопичена амортизація	012	(234)	(333)

Незавершене будівництво	020	4020	10414
Основні засоби:			
- залишкова вартість	030	26545	49667
- первісна вартість	031	69996	100375
- знос	032	(43451)	(50708)
Довгострокові біологічні активи:			
- справедлива (залишкова) вартість	035	0	0
- первісна вартість	036	0	0
- накопичена амортизація	037	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	0	0
- інші фінансові інвестиції	045	410	311
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	29	0
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	057	(0)	(0)
Відстрочені податкові активи	060	8359	4562
Гудвіл	065	0	0
Інші необоротні активи	070	0	0
Гудвіл при консолідації	075	0	0
Усього за розділом I	080	39871	65097
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	18678	19693
Поточні біологічні активи	110	0	0
Незавершене виробництво	120	54055	52768
Готова продукція	130	24779	34268
Товари	140	53	58
Векселі одержані	150	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
- чиста реалізаційна вартість	160	18069	32049
- первісна вартість	161	18236	32251
- резерв сумнівних боргів	162	(167)	(202)
Дебіторська заборгованість за рахунками:			
- за бюджетом	170	14373	34401
- за виданими авансами	180	16799	30512
- з нарахованих доходів	190	0	0
- із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	1249	891
Поточні фінансові інвестиції	220	0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
- в національній валюті	230	6866	19081
- у т.ч. в касі	231	5	5
- в іноземній валюті	240	2134	14750
Інші оборотні активи	250	144	414
Усього за розділом II	260	157199	238885
III. Витрати майбутніх періодів	270	1338	1741
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275	0	0
Баланс	280	198408	305723

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
-------	-----------	-----------------------------	----------------------------

1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	24722	24722
Пайовий капітал	310	0	0
Додатковий вкладений капітал	320	258	269
Інший додатковий капітал	330	10757	10757
Резервний капітал	340	4121	4375
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	46240	97535
Неоплачений капітал	360	(0)	(0)
Вилучений капітал	370	(100)	(13)
Накопичена курсова різниця	375	0	0
Усього за розділом I	380	85998	137645
Частка меншості	385	0	237
II. Забезпечення наступних виплат та платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	2594	4424
Інші забезпечення	410	0	172
Сума страхових резервів	415	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	0	0
Цільове фінансування	420	0	0
Усього за розділом II	430	2594	4596
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	25642	0
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	36484
Усього за розділом III	480	25642	36484
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	24455	24844
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0	0
Векселі видані	520	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	4774	6591
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
- з одержаних авансів	540	48216	77572
- з бюджетом	550	681	5961
- з позабюджетних платежів	560	0	0
- зі страхування	570	1201	1954
- з оплати праці	580	2549	4801
- з учасниками	590	160	152
- із внутрішніх розрахунків	600	0	0
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	2138	4886
Усього за розділом IV	620	84174	126761
V. Доходи майбутніх періодів			
Баланс	640	198408	305723

ДИПЛОМНА РОБОТА

Баланс на 31.12.2008

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
- залишкова вартість	010	0	8
- первісна вартість	011	233	242
- накопичена амортизація	012	(233)	(234)
Незавершене будівництво	020	2353	4020
Основні засоби:			
- залишкова вартість	030	21203	26545
- первісна вартість	031	62431	69996
- знос	032	(41228)	(43451)

Довгострокові біологічні активи::			
- справедлива (залишкова) вартість	035	0	0
- первісна вартість	036	0	0
- накопичена амортизація	037	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	0	0
- інші фінансові інвестиції	045	429	410
Довгострокова дебіторська заборгованість			
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	057	(0)	(0)
Відстрочені податкові активи	060	5471	8859
Гудвіл	065	0	0
Інші необоротні активи	070	0	0
Гудвіл при консолідації	075	0	0
Усього за розділом I	080	29494	39871
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	16947	18678
Поточні біологічні активи	110	0	0
Незавершене виробництво	120	50620	54055
Готова продукція	130	13987	24779
Товари	140	25	53
Векселі одержані	150	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
- чиста реалізаційна вартість	160	12490	18069
- первісна вартість	161	12723	18236
- резерв сумнівних боргів	162	(233)	(167)
Дебіторська заборгованість за рахунками:			
- за бюджетом	170	11674	14373
- за виданими авансами	180	18878	16799
- з нарахованих доходів	190	0	0
- із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	808	1249
Поточні фінансові інвестиції	220	0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
- в національній валюті	230	20	6866
- у т.ч. в касі	231	0	5
- в іноземній валюті	240	463	2134
Інші оборотні активи	250	1275	144
Усього за розділом II	260	127187	157199
III. Витрати майбутніх періодів	270	1397	1338
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275	0	0
Баланс	280	158078	198408

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			

Статутний капітал	300	24722	24722
Пайовий капітал	310	0	0
Додатковий вкладений капітал	320	258	258
Інший додатковий капітал	330	11048	11048
Резервний капітал	340	3602	4121
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	43982	48543
Неоплачений капітал	360	(0)	(0)
Вилучений капітал	370	(72)	(100)
Накопичена курсова різниця	375	0	0
Усього за розділом I	380	83540	88592
Частка меншості	385	0	0
II. Забезпечення наступних виплат та платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	0	0
Інші забезпечення	410	0	0
Сума страхових резервів	415	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	0	0
Цільове фінансування	420	0	0
Усього за розділом II	430	0	0
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	11880	25642
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0
Усього за розділом III	480	11880	25642
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	15625	24455
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0	0
Векселі видані	520	0	0
Кредиторська заборгованість за товарами, роботи, послуги	530	3546	4774
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
- з одержаних авансів	540	35269	48216
- з бюджетом	550	1796	681
- з позабюджетних платежів	560	0	0
- зі страхування	570	997	1201
- з оплати праці	580	2172	2549
- з учасниками	590	219	160
- із внутрішніх розрахунків	600	0	0
Зобов'язання пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	3034	2138
Усього за розділом IV	620	62658	84174
V. Доходи майбутніх періодів	630	0	0
Баланс	640	158078	198408

Баланс на 31.12.2007

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
- залишкова вартість	010	0	0
- первісна вартість	011	233	233
- накопичена амортизація	012	(233)	(233)
Незавершене будівництво	020	531	2353
Основні засоби:			
- залишкова вартість	030	19716	21203
- первісна вартість	031	60308	62431
- знос	032	(40592)	(41228)
Довгострокові біологічні активи:			
- справедлива (залишкова) вартість	035	0	0
- первісна вартість	036	0	0
- накопичена амортизація	037	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
- які обліковуються за методом участі в	040	0	0

капіталі інших підприємств			
- інші фінансові інвестиції	045	614	429
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	46	38
Відстрочені податкові активи	060	3294	5471
Інші необоротні активи	070	69	0
Усього за розділом I	080	24270	29494
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	9988	16947
Поточні біологічні активи	110	0	0
Незавершене виробництво	120	35156	50620
Готова продукція	130	19011	13987
Товари	140	22	25
Векселі одержані	150	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
- чиста реалізаційна вартість	160	12693	12490
- первісна вартість	161	12971	12723
- резерв сумнівних боргів	162	(278)	(233)
Дебіторська заборгованість за рахунками:			
- за бюджетом	170	8618	11674
- за виданими авансами	180	8763	18878
- з нарахованих доходів	190	0	0
- із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	916	808
Поточні фінансові інвестиції	220	1	0
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
- в національній валюті	230	43	20
- в іноземній валюті	240	17	463
Інші оборотні активи	250	418	1275
Усього за розділом II	260	95646	127187
III. Витрати майбутніх періодів	270	634	1397
Баланс	280	120550	158078

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	24722	24722
Пайовий капітал	310	0	0
Додатковий вкладений капітал	320	258	258
Інший додатковий капітал	330	11048	11048
Резервний капітал	340	3475	3602
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	33731	43982
Неоплачений капітал	360	(0)	(0)
Вилучений капітал	370	(29)	(72)
Усього за розділом I	380	73205	83540
II. Забезпечення наступних виплат та платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	0	0
Інші забезпечення	410	0	0
Сума страхових резервів	415	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових	416	0	0

резервах			
Цільове фінансування	420	0	0
Усього за розділом II	430	0	0
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	0	11880
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0
Усього за розділом III	480	0	11880
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	23561	15625
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0	0
Векселі видані	520	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	2564	3548
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
- з одержаних авансів	540	15682	35269
- з бюджетом	550	1562	1796
- з позабюджетних платежів	560	0	0
- зі страхування	570	595	997
- з оплати праці	580	1648	2172
- з учасниками	590	221	219
- із внутрішніх розрахунків	600	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	1512	3034
Усього за розділом IV	620	47345	62658
V. Доходи майбутніх періодів	630	0	0
Баланс	640	120550	158078

Баланс на 31.12.2006 р

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	0	0
первісна вартість	011	233	233
накопичена амортизація	012	233	233
Незавершене будівництво	020	2 577	531
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	22 390	19 716
первісна вартість	031	63 030	60 308
знос	032	40 640	40 592
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	0	0
інші фінансові інвестиції	045	605	614
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	54	46
Відстрочені податкові активи	060	984	3 294
Інші необоротні активи	070	62	69
Усього за розділом I	080	26 672	24 270
II. Оборотні активи			

Запаси:			
виробничі запаси	100	13 617	9 988
тварини на вирощування та відгодівлі	110	0	0
незавершене виробництво	120	41 357	35 156
готова продукція	130	24 045	19 011
товари	140	28	22
Векселі одержані	150	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	2 544	12 693
первісна вартість	161	2 822	12 971
резерв сумнівних боргів	162	278	278
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	4 730	8 618
за виданими авансами	180	4 118	8 753
з нарахованих доходів	190	0	0
із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	1 574	916
Поточні фінансові інвестиції	220	1	1
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	71	43
в іноземній валюті	240	1 046	17
Інші оборотні активи	250	447	418
Усього за розділом II	260	93 578	95 646
III. Витрати майбутніх періодів	270	1 215	634
Баланс	280	121 465	120 550

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	24 722	24 722
Пайовий капітал	310	0	0
Додатковий вкладений капітал	320	0	258
Інший додатковий капітал	330	12 878	11 048
Резервний капітал	340	3 002	3 475
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	31 657	33 731
Неоплачений капітал	360	0	0
Вилучений капітал	370	1 508	29
Усього за розділом I	380	70 751	73 205
Частка меншості	385	0	0
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	0	0
Інші забезпечення	410	0	0
Вписуваний рядок - сума страхових резервів	415	0	0
Вписуваний рядок - сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	0	0
Цільове фінансування	420	0	0
Усього за розділом II	430	0	0
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	10 100	0
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	0

Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0
Усього за розділом III	480	10 100	0
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	19 254	23 561
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0	0
Векселі видані	520	20	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	1 381	2 564
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	14 859	15 682
з бюджетом	550	1 504	1 562
з позабюджетних платежів	560	0	0
зі страхування	570	828	595
з оплати праці	580	1 861	1 648
з учасниками	590	226	221
із внутрішніх розрахунків	600	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	681	1 512
Усього за розділом IV	620	40 614	47 345
V. Доходи майбутніх періодів	630	0	0
Баланс	640	121 465	120 550

БАЛАНС на 31.12.2005

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	0	0
первісна вартість	011	233	233
накопичена амортизація	012	233	233
Незавершене будівництво	020	8 169	2 577
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	23 553	22 390
первісна вартість	031	63 353	63 030
знос	032	39 800	40 640
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	0	0
інші фінансові інвестиції	045	605	605
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	0	54
Відстрочені податкові активи	060	1 318	984
Інші необоротні активи	070	1	62
Усього за розділом I	080	33 646	26 672
II. Оборотні активи			
Запаси:			
виробничі запаси	100	11 962	13 617

тварини на вирощуванні та відгодівлі	110	0	0
незавершене виробництво	120	21 614	41 357
готова продукція	130	20 743	24 045
товари	140	20	28
Векселі одержані	150	5	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	1 320	2 544
первісна вартість	161	1 719	2 822
резерв сумнівних боргів	162	399	278
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	5 646	4 730
за виданими авансами	180	5 949	4 118
з нарахованих доходів	190	0	0
із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	554	1 574
Поточні фінансові інвестиції	220	3 983	1
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	222	71
в іноземній валюті	240	1 781	1 046
Інші оборотні активи	250	726	447
Усього за розділом II	260	75 525	93 578
III. Витрати майбутніх періодів	270	355	1 215
Баланс	280	109 526	121 465
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	24 722	24 722
Пайовий капітал	310	0	0
Додатковий вкладений капітал	320	0	0
Інший додатковий капітал	330	18 149	12 878
Резервний капітал	340	2 399	3 002
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	22 794	31 657
Неоплачений капітал	360	0	0
Вилучений капітал	370	57	1 508
Усього за розділом I	380	68 007	70 751
Частка меншості	385	0	0
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	0	0
Інші забезпечення	410	0	0
Вписуваний рядок - сума страхових резервів	415	0	0
Вписуваний рядок - сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	0	0
Цільове фінансування	420	0	0
Усього за розділом II	430	0	0
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	0	10 100
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	0

Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0
Усього за розділом III	480	0	10 100
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	24 428	19 254
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0	0
Векселі видані	520	1 740	20
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, пос.	530	2 142	1 381
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	9 876	14 859
з бюджетом	550	232	1 394
з позабюджетних платежів	560	0	0
зі страхування	570	584	828
з оплати праці	580	1 298	1 861
з учасниками	590	237	226
із внутрішніх розрахунків	600	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	982	681
Усього за розділом IV	620	41 519	40 614
V. Доходи майбутніх періодів	630	0	0
Баланс	640	109 526	121 465

ДИПЛОМНА РОБОТА

Додаток Б

Звіт про фінансові результати за 2009 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	338465	238749
Податок на додану вартість	015	(2295)	(4202)
Акцизний збір	020	(0)	(0)
	025	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(29)	(0)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	336141	234547
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(220116)	(175379)
Валовий прибуток:			
- прибуток	050	116025	59168
- збиток	055	(0)	(0)
Інші операційні доходи	060	303369	223842
У т.ч. дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	061	0	0
Адміністративні витрати	070	(26668)	(16971)
Витрати на збут	080	(12640)	(10430)
Інші операційні витрати	090	(306443)	(241461)
У т.ч. витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	091	(0)	(0)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
- прибуток	100	73643	14148
- збиток	105	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	110	0	0
Інші фінансові доходи	120	0	198
Інші доходи	130	21272	307
Фінансові витрати	140	(6698)	(3906)
Втрати від участі в капіталі	150	(0)	(0)
Інші витрати	160	(13316)	(205)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	165	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
- прибуток	170	74901	10542
- збиток	175	(0)	(0)
У т.ч. прибуток від припиненої діяльності та/або прибуток від	176	0	0

переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності			
У т.ч. збиток від припиненої діяльності та/або збиток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	177	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(23073)	(5465)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
- прибуток	190	51828	5077
- збиток	195	0	0
Надзвичайні:			
- доходи	200	0	20
- витрати	205	(42)	(17)
Податки з надзвичайного прибутку	210	(0)	(0)
Частка меншості	215	237	0
Чистий:			
- прибуток	220	51549	5080
- збиток	225	(0)	(0)
Забезпечення матеріального заохочення	226	0	0

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	149233	130957
Витрати на оплату праці	240	64601	47371
Відрахування на соціальні заходи	250	23604	17423
Амортизація	260	2990	3109
Інші операційні витрати	270	41458	28458
Разом	280	281886	227318

III. РОЗВАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	300	30820367	30847099
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310	30820367	30847099
Чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	320	1.67256	0.16468
Скоригований чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	330	1.67256	0.16468
Дивіденди на одну просту акцію	340	0	0

Звіт про фінансові результати за 2008 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	238749	175951
Податок на додану вартість	015	(4202)	(4657)
Акцизний збір	020	(0)	(0)
	025	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(0)	(0)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	234547	171294
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(175379)	(124814)
Валовий прибуток:			
- прибуток	050	59168	46480
- збиток	055	(0)	(0)
Інші операційні доходи	060	223842	148966
У т.ч. дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	061	0	0
Адміністративні витрати	070	(16971)	(12493)
Витрати на збут	080	(10430)	(8917)
Інші операційні витрати	090	(241461)	(155847)
У т.ч. витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	091	(0)	(0)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
- прибуток	100	14148	18189
- збиток	105	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	110	0	0
Інші фінансові доходи	120	198	1
Інші доходи	130	307	943
Фінансові витрати	140	(3906)	(3277)
Втрати від участі в капіталі	150	(0)	(0)
Інші витрати	160	(205)	(709)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	165	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
- прибуток	170	10542	15147
- збиток	175	(0)	(0)
У т.ч. прибуток від припиненої діяльності та/або прибуток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	176	0	0
У т.ч. збиток від припиненої діяльності та/або збиток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	177	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(5465)	(4766)

Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
- прибуток	190	5077	10381
- збиток	195	0	0
Надзвичайні:			
- доходи	200	20	10
- витрати	205	(17)	(13)
Податки з надзвичайного прибутку	210	(0)	(0)
Частка меншості	215	0	0
Чистий:			
- прибуток	220	5080	11378
- збиток	225	(0)	0
Забезпечення матеріального заохочення	226	0	0
II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	150957	90464
Витрати на оплату праці	240	47371	35482
Відрахування на соціальні заходи	250	17423	13319
Амортизація	260	3109	2300
Інші операційні витрати	270	28458	25450
Разом	280	227318	167015
III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	300	30847099	30872884
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310	30847099	30872884
Чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	320	0.16468	0.33615
Скоригований чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	330	0.16468	0.33615
Дивіденди на одну просту акцію	340	0	0

Звіт про фінансові результати за 2007 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
--------	-----------	-------------------	----------------------

1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	175951	154012
Податок на додану вартість	015	(4657)	(3810)
Акцизний збір	020	(0)	(0)
	025	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(0)	(0)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	171294	150202
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(124814)	(114914)
Валовий прибуток:			
- прибуток	050	46480	55288
- збиток	055	(0)	(0)
Інші операційні доходи	060	148966	109005
Адміністративні витрати	070	(12493)	(10082)
Витрати на збут	080	(8917)	(9134)
Інші операційні витрати	090	(15584)	(110042)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
- прибуток	100	18189	10035
- збиток	105	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	110	0	0
Інші фінансові доходи	120	1	2
Інші доходи	150	943	2045
Фінансові витрати	140	(3277)	(3202)
Втрати від участі в капіталі	150	(0)	(0)
Інші витрати	160	(709)	(2322)
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
- прибуток	170	15147	6558
- збиток	175	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(4766)	(4011)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
- прибуток	190	10381	2547
- збиток	195	0	0
Надзвичайні:			
- доходи	200	10	0
- витрати	205	(13)	(0)
Податки з надзвичайного прибутку	210	(0)	(0)
Чистий:			
- прибуток	220	10378	2547
- збиток	225	(0)	(0)

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	90464	68302
Витрати на оплату праці	240	35482	28443

Відрахування на соціальні заходи	250	13319	10979
Амортизація	260	2300	2277
Інші операційні витрати	270	25450	21263
Разом	280	167015	131264

III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	300	30872884	30623087
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310	30872884	30623087
Чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	320	0.336	0.083
Скоригований чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	330	0.336	0.083
Дивіденди на одну просту акцію	340	0	0

ДИПЛОМНА РОБОТА

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ЗА 2006 РІК

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
--------	-----------	-------------------	----------------------

1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	154 012	106 833
Податок на додану вартість	015	(3 810)	(3 520)
Акцизний збір	020	(0)	(0)
	025	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(0)	(0)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	150 202	103 313
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(114 914)	(68 516)
Валовий:			
прибуток	050	35 288	24 797
збиток	055	(0)	(0)
Інші операційні доходи	060	104 005	82 975
Адміністративні витрати	070	(10 052)	(8 859)
Витрати на збут	080	(9 134)	(7 302)
Інші операційні витрати	090	(110 042)	(85 875)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
прибуток	100	10 035	15 736
збиток	105	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	110	0	0
Інші фінансові доходи	120	2	1
Інші доходи	130	2 045	2 621
Фінансові витрати	140	(3 202)	(3 689)
Втрати від участі в капіталі	150	(0)	(0)
Інші витрати	160	(2 322)	(1 302)
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток	170	6 558	13 367
збиток	175	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	4 011	3 901
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
прибуток	190	2 547	9 466
збиток	195	(0)	(0)
Надзвичайні:			
доходи	200	0	0
витрати	205	(0)	(0)
Податки з надзвичайного прибутку	210	0	0
Чистий:			
прибуток	220	2 547	9 466
збиток	225	(0)	(0)

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
------------------------	-----------	-------------------	----------------------

1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	68 302	59 179
Витрати на оплату праці	240	28 443	25 127
Відрахування на соціальні заходи	250	10 979	9 911
Амортизація	260	2 277	2 290
Інші операційні витрати	270	21 263	17 095
Разом	280	131 264	113 602

ІІІ. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	300	30 623 087	30 565 379
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310	30 623 087	30 565 379
Чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	320	0,083	0,309
Скоригований чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	330	0,083	0,309
Дивіденди на одну просту акцію	340	0	0

ДИПЛОМНА РОБОТА

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ЗА 2005 Р.

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	106 833	96 273
Податок на додану вартість	015	(3 520)	(3 392)

Акцизний збір	020	(0)	(0)
	025	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(0)	(0)
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	103 313	92 881
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(68 516)	(60 523)
Валовий:			
прибуток	050	34 797	32 358
збиток	055	(0)	(0)
Інші операційні доходи	060	82 975	87 442
Адміністративні витрати	070	(8 859)	(7 725)
Витрати на збут	080	(7 302)	(5 305)
Інші операційні витрати	090	(85 875)	(89 639)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
прибуток	100	15 736	17 133
збиток	105	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	110	0	0
Інші фінансові доходи	120	1	4
Інші доходи	130	2 621	1 966
Фінансові витрати	140	(3 689)	(1 088)
Втрати від участі в капіталі	150	(0)	(0)
Інші витрати	160	(1 302)	(2 437)
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток	170	13 367	15 578
збиток	175	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	3 901	3 516
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
прибуток	190	9 466	12 062
збиток	195	(0)	(0)
Надзвичайні:			
доходи	200	0	0
витрати	205	(0)	(0)
Податки з надзвичайного прибутку	210	0	0
Чистий:			
прибуток	220	9 466	12 062
збиток	225	(0)	(0)

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	59 179	49 570
Витрати на оплату праці	240	25 127	19 758

Відрахування на соціальні заходи	250	9 911	7 547
Амортизація	260	2 290	2 366
Інші операційні витрати	270	17 095	12 553
Разом	280	113 602	91 794

III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	300	30 565 379	30 792 574
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310	30 565 379	30 792 574
Чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	320	0,309	0,391
Скоригований чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	330	0,309	0,391
Дивіденди на одну просту акцію	340	0	0

ДИПЛОМНА РОБОТА

викуплений акцій (часток)										
Вилучення частки в капіталі	240	0	0	0	0	0	0	0	-26	-26
Зменшення номінальної вартості акцій	250	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі:										
Списання невідшкодованих збитків	260	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Безкоштовно отримані активи	270	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	280	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін в капіталі	290	0	0	11	0	234	51295	0	87	51647
Залишок на кінець року	300	24722	0	269	10757	4375	97535	0	-13	137645

Вилучення частки в капіталі	240	0	0	0	0	0	0	0	-28	-28
Зменшення номінальної вартості акцій	250	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі:										
Списання невідшкодованих збитків	260	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Безкоштовно отримані активи	270	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	280	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін в капіталі	290	0	0	0	0	519	4561	0	-28	5052
Залишок на кінець року	300	24722	0	258	11048	4121	48543	0	-100	88592

акцій (часток)										
Вилучення частки в капіталі	240	0	0	0	0	0	0	0	-43	-43
Зменшення номінальної вартості акцій	250	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі:										
Списання невідшкодованих збитків	260	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Безкоштовно отримані активи	270	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	280	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін в капіталі	290	0	0	0	0	127	10251	0	-43	10335
Залишок на кінець року	300	24722	0	258	11048	3602	43982	0	-72	83540

Перепродаж викуплених акцій (часток)	220	0	0	258	0	0	0	0	1 690	1 948
Анулювання викуплених акцій (часток)	230	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення частки в капіталі	240	0	0	0	0	0	0	0	-211	-211
Зменшення номінальної вартості акцій	250	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі:										
Списання невідшкодованих збитків	260	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Безкоштовно отримані активи	270	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	280	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін в капіталі	290	0	0	258	-1 830	473	2 074	0	1 479	2 454
Залишок на кінець року	300	24 722	0	258	11 048	3 475	33 731	0	-29	73 205

Додаток Г

Таблиця Г.1 - Динаміка витрат ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005-2009 рр., тис.грн.

Показники	2005 р.		2006 р.		2007 р.		2008 р.		2009 р.		Відхилення 2009 р. до	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	2005 р.	2007 р.
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	68516	39	114 914	46	124814	41	175379	39	220116	38	151600	95302
Адміністративні витрати	8859	5	10 082	4	12493	4	16971	4	26668	5	17809	14175
Витрати на збут	7302	4	9 134	4	8917	3	10430	2	12640	2	5338	3723
Інші операційні витрати	85875	49	110 042	44	155847	51	241461	54	306443	52	220568	150596
Фінансові витрати	3689	2	3 202	1	3277	1	3906	1	6698	1	3009	3421
Інші витрати	1302	1	2 522	1	709	0	205	0	13316	2	12014	12607
Разом	175543	100	249696	100	306057	100	448352	100	585881	100	410338	279824

Дипломна робота